

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»**

Кафедра соціальної роботи та спеціальної освіти

Пунчева Наталія Анатоліївна

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Галузь знань: 23 *Соціальна робота*
Спеціальність: 231 *Соціальна
робота*

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри
Сайко Н. О.

Магістерська робота допущена до
захисту
рішенням кафедри соціальної
роботи та спеціальної освіти
протокол № __ від “__” _____ 2024 р.
Завідувач кафедри соціальної
роботи та спеціальної освіти
_____ “__” _____ 2024 р.
(підпис)

Полтава – 2024

Реєстраційний № _____

(дата)

(ПШ)

Результати перевірки _____
(до захисту) _____ (ПШ)
(на доопрацювання) _____ (дата)

Результати захисту: _____
(оцінка)

Голова ЕК

(підпис)_____
(ПШ)

Члени ЕК

(підпис)_____
(ПШ)_____
(підпис)_____
(ПШ)_____
(підпис)_____
(ПШ)_____
(підпис)_____
(ПШ)

Відповідальний секретар ЕК _____

(підпис)_____
(ПШ)

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»**

Освітньо-кваліфікаційний рівень: *магістр*

Галузь знань: 23 *Соціальна робота*

Спеціальність: 231 *Соціальна робота*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
соціальної роботи та
спеціальної освіти

_____ (підпис)

«___» _____ 202_ро
ку

**ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ**

Пунчевій Наталії Анатоліївні

1. Тема роботи **Професійне самовдосконалення майбутніх соціальних працівників засобами проєктної діяльності**

керівник роботи доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
Сайко Н. О.

затверджені наказом по інституту від “___” _____ 202_ року № ___

2. Строк подання здобувачем освіти роботи

3. Вихідні дані до роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Виконавці
1.	Забезпечення здобувачів освіти методичними рекомендаціями по виконанню роботи	На початку навчання	Кафедра соціальної роботи та спеціальної освіти
2.	Вивчення напрямків дослідження	За графіком	Здобувач освіти
3.	Складання плану роботи та підготовки індивідуального завдання роботи	За графіком	Наук. керів. Здобувач освіти
4.	Аналіз літератури за проблемою. Робота над теоретичною частиною дослідження	За графіком	Здобувач освіти
5.	Підготовка наукових тез з теми, що досліджувалась	За графіком	Наук. керів. Здобувач освіти
6.	Розробка діагностичного інструментарію та проведення констатуючого експерименту	За графіком	Здобувач освіти
7.	Узагальнення результатів констатуючого експерименту	За графіком	Здобувач освіти
8.	Проведення формуючого експерименту	За графіком	Здобувач освіти
9.	Узагальнення результатів формуючого експерименту та оцінка ефективності корекційних заходів	За графіком	Здобувач освіти
10.	Подання на кафедру закінченої роботи, включаючи електронну версію (з метою перевірки її на плагіат)	До передзахисту	Наук. керівник Здобувач освіти
11.	Підготовка письмового відзиву на роботу	До передзахисту	Наук. керівник
12.	Проведення попереднього захисту робіт	За графіком	Комісія
13.	Прийняття рішення про допуск роботи до захисту	За графіком	Кафедра соціальної роботи та спеціальної освіти
14.	Зовнішнє рецензування	До передзахисту	Наук. керівник
15.	Направлення робіт з рецензією до екзаменаційної комісії (ЕК) для захисту	За графіком	Кафедра соціальної роботи та спеціальної освіти
16.	Захист роботи	За графіком	Комісія

Здобувач освіти _____
(підпис)

Пунчева Н.А. _____
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

Сайко Н. О. _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ.....	9
1.1. Професійне самовдосконалення майбутніх соціальних працівників.....	9
1.2. Особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення	15
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ II. ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ	30
2.1. Самоменеджмент соціального працівника	30
2.2. Проектна діяльність як чинник підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення	37
2.3 Зміст і структура моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення засобами проектної діяльності.....	46
Висновки до другого розділу.....	61
РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	64
3.1 Діагностика рівнів підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.....	64
3.2 Реалізація моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення засобами проектної діяльності.	76
Висновки до третього розділу.....	86
ВИСНОВКИ.....	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102
ДОДАТКИ.....	116

ВСТУП

Розвиток українського суспільства характеризується інтенсивними соціально-економічними змінами, які породжують політичні, економічні, соціальні та морально-психологічні проблеми. У цих умовах виникає необхідність надання соціальних послуг, покликаних вирішувати різноманітні соціальні проблеми. Різноманітність і багатоаспектність соціального захисту населення вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців ще в період навчання у вищому навчальному закладі. Професія соціального працівника повинна відповідати сучасним запитам суспільства; для вирішення соціальних проблем фахівець повинен володіти високим рівнем професійних знань, застосовувати традиційні та сучасні технології, бути обізнаним у тенденціях розвитку суспільства та здійснювати професійну діяльність в умовах зміни організації праці. Важливим фактором реалізації цих вимог є спрямованість майбутнього фахівця на професійне самовдосконалення. У зв'язку з цим постає проблема вдосконалення теоретичної та практичної підготовки соціальних працівників, здатних продуктивно вирішувати поставлені завдання. У цьому контексті пошук інноваційних методів і засобів професійного самовдосконалення передбачає використання проектних технологій, спрямованих на вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців, готових до професійного самовдосконалення, на яких у майбутній професійній діяльності покладено завдання організовувати розв'язання проблем клієнтів, використовувати ідеальні інструменти для вирішення цих проблем, розробляти цілі та досягати запланованих результатів.

Розглядаючи інноваційний вимір використання проектних технологій у підготовці студентів до професійного самовдосконалення як складової змісту професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, можна припустити, що саме проектування алгоритму власних дій щодо покращення якісних

характеристик процесу самоосвіти та самовиховання сприяє усвідомленню студентами необхідності самовдосконалення.

Питання глобального розвитку та професійної підготовки соціальних працівників досліджували у своїх працях такі науковці: О. Безпалько, Р. Вайнола, О. Гура, А. Капська, М. Лукашевич, І. Мигович, Л. Міщик, В. Поліщук, Ю. Галагузова, К. Бакланов, О. Москалюк,

Феномен самовдосконалення особистості в психології визначається насамперед як якість, що розширює можливості свідомості, відкриває простір для духовного зростання, розкриття сутності людини, самореалізації (Р. Бернс, І. Бех, М. Боришевський, М. Боуен, Г. Ковальов, І. Кон, Г. Костюк, А. Маслоу, Ю. Орлов, К. Роджерс, Л. Рувинський та ін.). Аналіз досліджень показав, що професійна підготовка майбутніх соціальних працівників є предметом періодичних досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Водночас існує велика кількість наукових праць з проблеми професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, в яких розглядаються різні аспекти підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності та професійного самовдосконалення. Пошук інноваційних методів, засобів професійного самовдосконалення та застосування проектних технологій в освіті та соціальній роботі не виключає необхідності подальшого аналізу проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення засобами проектної діяльності.

Мета дослідження: розробка та теоретичне обґрунтування методики професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення засобами проектної діяльності. Відповідно до поставленої мети, сформульовано основні завдання:

- 1) Визначити понятійно-термінологічний апарат проблеми дослідження професійного самовдосконалення соціального працівника в теорії та практиці освіти.
- 2) Визначити зміст і структуру підготовки майбутніх соціальних працівників

до професійного самовдосконалення.

3) Обґрунтувати зміст, форми, методи та засоби проектної діяльності у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.

4) Створити модель процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення засобами проектної діяльності та сформулювати методичні рекомендації щодо її застосування.

Об'єкт дослідження: Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників закладах вищої освіти.

Предмет дослідження: зміст, форми, методи та засоби проектної діяльності у підготовці майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.

На різних етапах дослідження використовувалися такі методи: теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, моделювання та проектування) для визначення та обґрунтування актуальності роботи, вивчення філософської, соціально-педагогічної та психологічної літератури і нормативних документів з проблеми дослідження, визначення понятійно-категоріального апарату, формулювання висновків, розробки авторських пропозицій у контексті досліджуваного питання; емпіричні (анкетування та тестування, підібрані відповідно до запропонованих компонентів).

База дослідження: Полтавський інститут економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна».

Практичне значення Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці робочої програми спецкурсу «Основи професійного самовдосконалення» для студентів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 231 «Соціальна робота» Основні положення роботи та отримані в дисертаційному дослідженні результати доцільно використовувати у професійній підготовці студентів психолого-педагогічних спеціальностей у закладах вищої освіти усіх рівнів акредитації та в процесі підвищення

кваліфікації педагогічних і соціальних працівників.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях, симпозіумах, семінарах, круглих столах, зокрема, "Організація соціально-педагогічної та корекційної роботи в умовах інклюзивної освіти" (Полтава, 2023), "Актуальні проблеми дослідження в галузі соціальної педагогіки та соціальної роботи" (Харків, 2023).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, трьох додатків, списку використаних джерел (95 найменувань). Загальний обсяг дослідження становить 123 сторінок, з них 101 сторінка основного тексту.

РОЗДІЛ I. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

1.1. Професійне самовдосконалення майбутніх соціальних працівників

На думку сучасних науковців (наприклад, О. Бодаров, А. Делькач), професійний саморозвиток є особливим видом професійної діяльності фахівців та невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки. Він є результатом свідомої взаємодії професіонала з конкретним соціальним середовищем, під час якої відбувається усвідомлення професіоналом власної потреби у розвитку особистісних якостей, що гарантують успіх у професійній діяльності та житті загалом. Отже, професійний саморозвиток - це свідомий і цілеспрямований процес підвищення рівня професійної компетентності та розвитку професійних якостей відповідно до зовнішніх соціальних вимог, умов професійної діяльності та програм особистісного розвитку [5, с. 250].

Передумовою професійного самовдосконалення є ставлення до професійних вимог. Лише свідомо приймаючи вимоги професіоналізму, особистість усвідомлює необхідність самовдосконалення. Це забезпечується механізмом постійного подолання внутрішньої суперечності між рівнем професійної готовності фахівця (реальним професійним "Я") та його змодельованим рівнем (ідеальним професійним "Я"). Оскільки самовдосконалення є безперервним процесом діалектичного розвитку, то уявлення фахівця про ідеальне професійне "Я" постійно змінюється, а вимоги до себе постійно зростають. Це визначає, що процес професійного самовдосконалення є нескінченним, тобто його тривалість триває протягом усього професійного життя особистості. Професійний саморозвиток фахівця відбувається у формі саморозвитку і самоосвіти, які доповнюють один одного і визначають напрямок професійного розвитку.

Саморозвиток розвивається і функціонує за своїми внутрішніми законами. Факторами цього процесу є різноманітні характеристики особистості; об'єктивні умови життя і час, необхідний для накопичення практичного досвіду; оволодіння саморозвитком як особливою діяльністю.

До індивідуальних особливостей особистості, що впливають на професійний саморозвиток, належать дані про народження; особливості та рівні інтелектуального, емоційного та вольового розвитку; спрямованість інтересів, потреб і поглядів [12; с. 71].

Оскільки основним завданням вищої освіти є підготовка гармонійно розвиненої особистості професіонала, побудова оптимальної моделі навчання, що враховує динаміку професійного розвитку соціальних працівників, можлива лише за умови впровадження особистісного підходу до процесу навчання.

На нашу думку, основні принципи гуманістичної освіти та модель "особистісно-орієнтованого навчання" К. Роджерса [11] та А. Маслоу [9] найбільше відповідають завданню особистісного розвитку майбутніх соціальних працівників у процесі професійної підготовки. Міждисциплінарний і складний феномен самовдосконалення особистості багатогранно осмислюється в руслі філософського, психологічного та педагогічного знання як магістральний шлях індивідуального та суспільного розвитку.

У філософській думці сформувалися ідеалістичне, матеріалістичне та діалектичне бачення руху людини до вершин досконалості. Ідеалістичне розуміння ґрунтується на визнанні самоцінності індивідуального самовдосконалення як суто внутрішньої діяльності, спрямованої на збагачення внутрішнього світу людини шляхом розвитку духовності та реалізації потенційних сил і здібностей. У матеріалістичному підході самовдосконалення - це досягнення соціально заданого і соціально детермінованого ідеалу розумової, фізичної і моральної досконалості шляхом зміни своєї діяльності і поведінки відповідно до норм і цінностей конкретного суспільства з метою самоствердження в ньому і забезпечення гідного існування в теперішньому часі.

Він описує її як переважно зовнішню активність людини, що має на меті Діалектичний підхід гармонізує ідеалістичний і матеріалістичний погляди на природу цього явища на основі єдності протилежностей і примату гуманістичних цінностей. Збагачення внутрішнього світу та вдосконалення зовнішніх проявів людини.

Вивчення феномену самовдосконалення в психологічному аспекті розкриває механізми та закономірності саморозвитку, а також шляхи та засоби самовдосконалення. Зарубіжні психологічні теорії самовдосконалення наголошують на унікальності внутрішньої природи людини, її потенційній позитивності та здатності до самовдосконалення і трактують самовдосконалення як особистісне самовдосконалення як особистісний феномен, який є найнеобхіднішим для існування людини. За радянських часів самовдосконалення визначалося як соціальне явище, соціально обумовлений, зовні активний, соціально значущий процес, що має характер самоформування і забезпечує якомога повнішу відповідність людини суспільним нормам, ідеалам і вимогам.

Безпосередньо педагогічна проблема самовдосконалення розробляється в контексті мультисуб'єктної освітньої парадигми, яка визначає продуктивні шляхи і засоби посилення внутрішньої самотворчої активності особистості. На відміну від моносуб'єктної (дитиноцентричної - вільної, педагогоцентричної - авторитарної), полісуб'єктна освітня парадигма успішно узгоджує самоактивність особистості з цілеспрямованим впливом на її розвиток через розвиток суб'єктності всіх учасників освітнього процесу.

Здатність до особистісного саморозвитку включає формування самоаналізу, формування активної життєвої позиції у практичній реалізації свого світогляду та цінностей, формування готовності та здатності навчатися впродовж життя, формування здатності до змін у своєму характері, поведінці, діяльності та стосунках з метою прогресивного особистісного та професійного розвитку і самореалізації, формування творчого, перетворювального ставлення до життя,

що включає в себе Формування творчо-перетворювального ставлення до життя, що передбачає формування здатності долати труднощі, розв'язувати проблеми, приймати рішення та обирати оптимальні шляхи їх вирішення. Формування цієї здатності базується на цінностях самовизначення, самореалізації та самоосвіти [2, с. 291].

Сьогодні майбутнім фахівцям вже недостатньо набути певних професійних знань, умінь і навичок, а необхідно підготувати себе до професійного самовдосконалення, що дасть змогу повноцінно реалізувати себе та досягти життєвого успіху. Погляньмо на життєвий успіх крізь призму теорії життєтворчості [1]. Успіх у житті є важливим критерієм ефективності життєвого проекту та його значущості для людей, які його оточують.

Життєвий проект - це динамічна система, яка повинна постійно розвиватися. Зупинка розвитку означає смерть проекту. Розвиток означає постійне оновлення проекту, появу нових життєвих цілей і видалення досягнутих і недосяжних цілей.

Зрозуміло, що ця складна, свідома і цілеспрямована діяльність особистості вимагає внутрішніх чинників (потреб, мотивів і в цілому мотивації). Розуміння особистості як повноцінного, завершеного соціального суб'єкта і визнання соціальної значущості розвитку її життєвих можливостей у нових соціальних умовах призводить до переосмислення ролі життєтворчості в житті людини. Її сутність (під різними назвами - самореалізація, самоактуалізація, самовдосконалення, самоуправління тощо) стає соціальним ідеалом (ідеалом людини, створеної самою людиною) і взірцем. Суб'єктом, що володіє потенціалом активності, свідомості, самопізнання, життя і життєтворчості, є особистість. Завдяки життєтворчості та життєвій компетентності людина здатна і готова ефективно і продуктивно взаємодіяти зі своїм життєвим середовищем, життєвою ситуацією та соціальним контекстом розвитку. Це має велике значення, оскільки це єдиний спосіб гарантувати, що людина здатна ефективно і продуктивно взаємодіяти зі своїм життєвим середовищем, життєвими

обставинами і соціальним контекстом розвитку. Це пов'язано з тим, що життєві обставини багатьох людей склалися ще до їхнього народження, часто без їхньої волі чи бажання. Життєві обставини багатьох людей, об'єктивно кажучи, не сприяють самореалізації та самовдосконаленню. Неможливо докорінно змінити життєві обставини на більш гармонійне та успішне життя без зміни життєвих обставин через життєтворчість та життєву компетентність.

Професійне самовдосконалення особистості - це цілеспрямована, систематична, високоорганізована і творча діяльність, що полягає в самостійному поглибленні та розширенні професійних знань і розвитку вмінь, навичок і якостей особистості, що мають професійне значення, з безперервним формуванням і особистісним зростанням цих якостей особистості, які мають унікальні характеристики:

- Суб'єкт і об'єкт процесу вдосконалення узгоджені (самоспрямовані);
- вчитель планує та прогнозує власну діяльність (автономія); та
- ініціатива завжди виходить від вчителя (самовизначення); і
- самовдосконалення є свідомим і добровільним процесом (усвідомленість);
- Забезпечення позитивних результатів, досягнення прогресу (позитивний стиль);
- пошук непередбачуваних засобів і методів (креативність), поєднання та орієнтація всіх форм діяльності вчителя (інтегративність) [11, с. 10].

Таким чином, під професійним самовдосконаленням особистості студента розуміється безперервний процес переходу потенційної компетентності студента у сфері професійної діяльності в актуальну компетентність, заснований на свідомій саморегуляції навчальної діяльності. Свідомо саморегуляція навчальної діяльності студента пов'язана з постановкою цілей, пов'язаних з професійним самовизначенням і самореалізацією, плануванням і програмуванням їх досягнення з урахуванням важливих зовнішніх і внутрішніх умов, оцінкою результатів і здатністю коригувати діяльність з метою

досягнення суб'єктивно прийнятних результатів. Усі компоненти внутрішнього світу особистості (емоції та відчуття, воля, інтелектуальна сфера, навички та звички) утворюють складне особистісне утворення - професійну підготовку.

Т.І. Сила проаналізувала основні компетенції соціальних працівників та, враховуючи особливості розвитку соціальної роботи на сучасному етапі, виділила наступні спеціальні професійні компетенції професії соціального працівника

1. професійна самосвідомість та діяльність в рамках етичних принципів.
2. критичне мислення та здатність продуктивно працювати в нестандартних ситуаціях
3. здатність здійснювати правозахисну діяльність
4. бути рефлексивним дослідником і практиком у сфері соціальної роботи
5. сприяти вдосконаленню політики і практики, підвищенню якості соціальних послуг та професійному самовдосконаленню
6. застосовувати проактивний і творчий підхід до вирішення професійних завдань з урахуванням впливу ситуації та соціокультурного контексту
7. оцінка потреб клієнтів, втручання та надання соціальних послуг
8. робота на рівні громади та застосування еко-соціального і холістичного підходу до вирішення проблем розвитку місцевих громад Застосування багатовимірного підходу до виділення професійно важливих компетенцій дозволяє, з одного боку, готувати мобільних фахівців, здатних змінювати профіль діяльності протягом життя, а з іншого - максимально орієнтуватися на запити державних і недержавних соціальних служб, які формують ринок праці фахівців може, на нашу думку [5, с. 79].

Вищезазначене свідчить про актуальність дослідження підготовки майбутніх соціальних працівників до самовдосконалення у процесі отримання якісної професійної та особистісної підготовки у вищій школі.

Концептуальною основою підготовки майбутніх соціальних працівників до самовдосконалення у процесі професійної підготовки можуть слугувати основні

принципи гуманістичної освіти та модель "особистісно-орієнтованого навчання". Основним завданням вищих навчальних закладів є створення організаційних, психологічних та педагогічних умов для розвитку творчої особистості. Весь освітній простір має бути джерелом саморозвитку. Постійне самовдосконалення майбутніх соціальних працівників.

Досвід освітньої діяльності вищих навчальних закладів переконує нас у тому, що питання майбутнього професійного розвитку може бути ефективно вирішене лише за умови активної участі самих студентів у цьому процесі, тобто самовдосконалення.

Це ґрунтується на тому, що самовдосконалення є найважливішим способом формування себе як особистості і як професіонала. Професійний саморозвиток - це свідомий і цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності та розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку.

Тому процес формування готовності до професійного саморозвитку студента ґрунтується на особливостях та етапах, що впливають на розвиток компонентів готовності до саморозвитку, набуття досвіду професійної самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, самореалізації та самоуправління, гармонізації цілеспрямованих зовнішніх впливів і внутрішньої активності студента, особистісної педагогічної взаємодії. Успішність за умови забезпечення особистісної орієнтації.

1.2. Особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення

Професійна підготовка соціальних працівників у вищих навчальних закладах визначається їх здатністю гарантувати набуття сукупності знань, формування професійних умінь і навичок та усвідомлення професійної діяльності. Вона базується на кваліфікаційних вимогах, які поєднують професійні вимоги, характеристики, показники, цінності та функції.

Соціальна робота - це унікальний вид професійної діяльності, спрямований на поліпшення умов життєдіяльності індивідів та створення соціальних умов для підвищення добробуту людей. Як вид професійної діяльності соціальна робота сформувалася на базі системи соціального захисту населення, освіти, охорони здоров'я, соціальних служб для молоді, професійних агентств та установ.

Традиційно соціальна робота розвивалася як доброзичлива допомога особам, які опинилися в складних життєвих обставинах, і як система постійної матеріальної підтримки населення з метою створення належних умов для виживання в кризові періоди. Складні соціально-економічні умови життя зумовили необхідність розробки сучасних науково-прикладних підходів до соціального впливу на людину та її оточення. З одного боку, це фінансова підтримка з боку держави та адаптація суспільства до потреб особистості, з іншого - створення відповідних соціальних умов для самовдосконалення та самореалізації особистості в напрямку оволодіння економічною компетентністю. Суттєве значення соціальної роботи полягає в її мотиваційному та активізуючому характері, який ґрунтується на розумінні того, що соціальні працівники не можуть проживати життя своїх клієнтів за них. Соціальна робота спрямована на те, щоб позитивно виявити збережені можливості індивіда і спрямувати їх у правильне русло, допомагаючи людині зрозуміти свою життєву ситуацію і знайти вихід з неї [4].

Зростаючий інтерес науковців і практиків до проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників, зумовлений потребою у компетентних фахівцях для професійної соціальної роботи, має певні особливості. Це пов'язано з інституціоналізацією соціальної роботи як професійної діяльності з початку 90-х років ХХ століття, різноманітністю професійної освіти соціальних працівників, широкою варіативністю змісту підготовки студентів у різних вищих навчальних закладах України, де діють національні галузеві стандарти за професією "соціальна робота", а сама професія має

широкий спектр сфер діяльності. Міждисциплінарний характер соціальної роботи вимагає від студентів розвитку професійної компетентності під час навчання у вищих навчальних закладах. Майбутні соціальні працівники повинні володіти синтезом професійних знань, умінь і навичок, здатністю застосовувати нестандартні та творчі підходи до вирішення професійних завдань у процесі міжособистісної взаємодії з різними категоріями клієнтів, що і є готовністю студента до соціальної роботи показником готовності [2].

Оскільки поняття соціальної роботи та професія соціального працівника не є інноваційними для України, підготовка фахівців цієї галузі у вищих навчальних закладах потребує інноваційного підходу до організації навчання студентів, що базується на технічній, процесуальній і змістовій модернізації та структурному моделюванні оптимальної системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників шляхом упровадження інноваційних освітніх систем і педагогічних технологій [3].

У соціальному аспекті формується система вимог до особистості майбутнього соціального працівника, яка визначає знання та вміння, якими він повинен володіти. В останні роки дослідження особливостей практичної діяльності соціального працівника дозволили виділити групу професійно зумовлених особистісних якостей, які є необхідними для фахівця і водночас становлять основу його професійно-особистісного розвитку та саморозвитку:

- Інтелектуальні (професійна компетентність, ерудиція, гнучкість, оперативність мислення та прийняття рішень, поміркованість, винахідливість, орієнтація на навчання)

- Моральні (гуманність, ввічливість, доброзичливість, тактовність, толерантність, принциповість, повага до людей, чесність, винахідливість, оптимізм);

- Комунікативні навички (комунікабельність, адаптивність, контактність, емоційність, вміння слухати, переконливість, почуття гумору);

- Сила волі (наполегливість, витривалість, рішучість, організованість, врівноваженість, сміливість, вимогливість, дисциплінованість);

- Організаційна компетентність (активність, ініціативність, відповідальність, впевненість, цілеспрямованість, підприємливість) [1].

З аналізу дослідження можна зробити висновок, що ознаками професійного розвитку є

- Певне добре ставлення до професії. Виявляється переважно в бажанні плідно працювати в обраній сфері;

- наявність можливостей для роботи (насамперед, знань, умінь, навичок, здібностей, компетентності, особистісних якостей, ступеня інтелектуального та фізичного розвитку)

- здатність виявляти та вирішувати проблеми, що виникають під час виконання роботи;

- Підготовка до подальшого професійного розвитку.

Сучасна вища освіта орієнтується на безперервний професійний розвиток і самовдосконалення та має на меті створення належних умов для підготовки компетентних фахівців, які є конкурентоспроможними, професійно мобільними та високопродуктивними у своїй професійній діяльності.

Окрім набуття необхідних знань та вмінь відповідно до особливостей обраної спеціалізації, важливим є також набуття найбільш значущих професійних якостей та практичних навичок, що є передумовою ефективного виконання професійних функцій на будь-якому етапі професійного становлення особистості.

Сучасна вища освіта орієнтована на безперервний професійний розвиток і самовдосконалення та має на меті створення належних умов для підготовки компетентних фахівців, які є конкурентоспроможними, професійно мобільними та продуктивними у своїй професійній діяльності.

Окрім набуття необхідних знань та вмінь відповідно до особливостей обраної спеціалізації, важливим є також набуття найважливіших

професійних якостей та практичних навичок, які є передумовами ефективного виконання професійних функцій на будь-якому етапі професійного розвитку людини [11].

У статті Л. Віннікової описано зміст підготовки фахівців із соціальної роботи в США. Автор зазначає, що в усіх університетах США існують факультети соціальної роботи, а зміст навчання ґрунтується на стандартах професії соціального працівника та етичному кодексі, затвердженому Національною асоціацією соціальних працівників. У США пропонуються вступні та основні курси за п'ятьма напрямками: методи роботи, поведінка людини в соціальному середовищі, політика соціального забезпечення, надання послуг, оцінювання, дослідження та практика. Вони покликані розвивати компетенції майбутніх соціальних працівників шляхом поглиблення їхніх знань та відображення цих знань у професійній діяльності та практиці соціального забезпечення. Навчання майбутніх соціальних працівників спрямоване на підготовку фахівців, здатних запобігати, зменшувати та вирішувати проблеми, що виникають між людьми та їхнім оточенням [55].

Професійна освіта майбутніх соціальних працівників у Канаді здійснюється на різних рівнях: курси підвищення кваліфікації, бакалаврат, магістратура та докторантура. Зміст дисциплін структуровано відповідно до вимог принципів послідовності та безперервності. Оскільки канадські університети є автономними навчальними та дослідницькими одиницями, структура та структурний зміст програм дисциплін не ґрунтується на жорсткій моделі. Більшість програм підготовки фахівців із соціальної роботи акредитовані Канадською асоціацією шкіл соціальної роботи [75].

Система підготовки соціальних працівників у Великій Британії є багатоступеневою, багаторівневою. Перші чотири рівні навчання призначені для соціальних працівників, які не мають наукового ступеня, але надають

послуги клієнтам у різних соціальних установах. П'ятий і шостий етапи підготовки соціальних працівників призначені для аспірантів і відбуваються в коледжах та університетах. На відміну від України, підготовка акредитованих соціальних працівників у Великій Британії визначається Центральною радою з підготовки соціальних працівників [10].

В Україні Стандарт вищої освіти за спеціальністю 231 "Соціальна робота" для підготовки бакалаврів є державним документом, який визначає місце соціальних працівників у суспільстві та вимоги до їхньої компетентності, цілі професійної підготовки та професійно важливі якості, які мають бути сформовані. Стандарт визначає орієнтири для розроблення освітньо-професійних програм, а також освітньо-кваліфікаційних характеристик.

Відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціальності 231 "Соціальна робота" для підготовки бакалаврів, функції та вміння, якими повинні володіти майбутні соціальні працівники, є наступними.

1. Діагностика - самостійно або в групах експертів, на основі науково-методичних джерел, з використанням теоретичного аналізу визначити структуру актуальних проблем і потреб різних груп населення та користувачів соціальних послуг.
2. Проектувальна, яка полягає в умінні обирати форми та методи реалізації проекту відповідно до мети та завдань проекту, умов реалізації, особливостей цільової групи та наявних ресурсів.
3. обирати види, техніки та методи втручання відповідно до визначених завдань, умов і ресурсів, особливостей окремих осіб, сімей, соціальних груп і громад, а також ресурсів і можливостей соціальних служб.
3. Залучення місцевих жителів та представників різних соціальних та індивідуальних груп до участі у заходах, програмах та кампаніях соціальної профілактики.
4. Організаційно-адміністративна - визначення завдань соціальної

послуги, які мають виконувати підпорядковані соціальні працівники; визначення вимог до діяльності соціальних працівників та стандартів безпеки, яких вони зобов'язані дотримуватися; планування діяльності; підготовка соціальних працівників до виконання покладених на них завдань; оцінювання якості виконання соціальними працівниками покладених на них завдань та дотримання стандартів безпеки.

5. Науково-методологічні: виявлення проблем у практичній діяльності власної організації та необхідності проведення локальних прикладних досліджень; ініціювання локальних прикладних досліджень; збір та попередня обробка даних у рамках наукового дослідження соціальних проблем; внесення необхідних змін до прийомів, методів, технологій та окремих процедур власної професійної діяльності відповідно до інноваційних дослідницьких підходів; оцінювання реальних умов застосування методології професійного втручання в процесі власної професійної діяльності.

А. Кіноя до функцій соціальної роботи в суспільстві відносить профілактику та корекцію негативних соціальних явищ, полегшення складних життєвих обставин. Її функція також полягає в наданні можливостей громадянам, чий дохід нижчий за визначений прожитковий мінімум, шляхом створення умов для реалізації їх функціональних можливостей, заохочення їх участі в суспільному житті та підтримки їх розвитку з метою підвищення їх контролю над своїм життям і поведінкою. Функції соціальної роботи можна поділити на такі сфери: функції соціальної роботи по відношенню до клієнтів, функції соціальної роботи по відношенню до організацій, в яких працюють соціальні працівники, функції соціальної роботи по відношенню до самої професії соціального працівника та по відношенню до суспільства в цілому. Функції соціальної роботи [95].

О. Карпенко виокремлює такі функції як складові професійної компетентності соціальних працівників [65]:

- Діагностична функція полягає у виявленні психологічних особливостей особистості, клієнта, сім'ї та оточення;

- Прогностична функція, на думку О. Карпенко, полягає в участі соціального працівника у прогнозуванні та проектуванні процесів життєдіяльності індивідів, груп і спільнот. На основі визначення цілей і завдань соціальної роботи з клієнтами соціальний працівник створює програму особистісного розвитку для кожної людини, створює можливі умови для вирішення проблем, прогнозує результати, а також зміст, методи і форми роботи з клієнтом, групою, громадою для досягнення цих результатів розробляє зміст, методи і форми роботи з клієнтом, групою та громадою для досягнення цих результатів;

- Організаційні функції - це організація соціальної роботи з клієнтами, групами та громадами; створення умов для продуктивної спільної діяльності; організація дозвілля; розробка програм участі клієнтів у можливих або обраних видах трудової діяльності; залучення до цієї діяльності установ, організацій та підприємств. залучення до цієї діяльності;

- Комунікативна функція забезпечує налагодження взаємодії між окремими особами та соціальними групами, які виступають клієнтами, волонтерами, спонсорами та соціальними партнерами державних і недержавних організацій;

- Посередницька функція реалізується через діяльність соціальних працівників, які виступають посередниками між клієнтами, групами і спільнотами та різними організаціями, різними соціальними структурами, установами і фондами;

- Профілактичні та превентивні функції Соціальні працівники повинні застосовувати соціальні, правові та психологічні механізми для попередження та подолання негативних впливів у поведінці людей, які потребують допомоги;

- Охоронно-захисна функція. Соціальні працівники гарантують і застосовують правові норми для захисту прав та інтересів окремих осіб, груп

і спільнот, а також інформують клієнтів як про національні закони і правила, так і про міжнародні документи з прав людини;

- Медико-гігієнічна функція реалізується під час надання соціальними працівниками допомоги хворим та особам, які потребують специфічного догляду.

- Аналітико-оціночна функція, на думку автора, вимагає від соціальних працівників аналітичних здібностей, усвідомлення перебігу та результатів своєї діяльності у сфері соціальної роботи, вміння виявляти позитивні та негативні аспекти, вміння порівнювати досягнуті результати з визначеними цілями та завданнями, вміння усвідомлювати свою професійну компетентність і, у зв'язку з цим, здатність до самоаналізу та самооцінки, а також вміння планувати програму професійного розвитку. зв'язку з цим необхідна здатність структурувати програму подальшого професійного розвитку" [88].

Проаналізуємо поняття "компетентність". Етимологічний аналіз дозволяє зрозуміти походження поняття "компетентність". Слово "компетентний" у словниках тлумачиться як "досвідчений у певній галузі або проблемі", "здатний всебічно вирішити будь-яку справу" або "такий, що має здібності, розуміння або знання в певній галузі". Окрім наведених вище значень слова "компетентність", іноземні словники тлумачать його як "здатність виконувати певне завдання, доручення або обов'язок; розумові здібності; загальний навик або вміння".

Поняття "компетентність" має загальне визначення:

- Результати навчання;
- Особисті якості, обізнаність, кваліфікація та поведінкові здібності
- Особистий досвід у соціальному та професійному житті.
- Характеристики особи, що поєднують знання, вміння, навички, здібності, досвід та особистісні риси.

Джерелами компетентності науковці визначають різні сфери культури та людського досвіду, їх функціональність у процесах освіти, розвитку та

саморозвитку, володіння конкретними компетенціями та особистісне ставлення до них [8].

Дослідження компетентності стосовно управлінської діяльності представлено в роботі І. Фрісіної. Ця науковиця визначає компетентність як стійку здатність до діяльності, що виявляється у глибокому розумінні сутності виконуваної роботи, обізнаності з сучасним досвідом певної галузі та знанні її сучасних досягнень, умінні обирати адекватні ситуації способи дій, відповідальності за результати діяльності, здатності вчитися на помилках і демонструється здатністю до навчання та коригування процесу досягнення цілей [3].

У науковій літературі поняття "компетенція", вперше сформульоване в роботі американського психолога Д. МакКлелланда, майже завжди вживається разом із близьким за значенням поняттям "компетентність" [12]. Під цією категорією він розуміє поведінку, яка відрізняє кваліфікованих працівників від пересічних. Цей дослідник пов'язує ефективність виконання роботи з наявністю певних компетенцій. Американські дослідники розглядають компетенції як базові якості індивідів, що визначають їхню ефективність у виконанні роботи, а їхній рівень визначається за певними критеріями [13].

У розумінні Н. Бібік поняття "компетенція" є похідним від поняття "компетентність". Науковиця визначає "компетенцію" як соціально закріплений результат освіти, а "компетентність" - як оцінну категорію, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності та здатність успішно виконувати професійні обов'язки. На думку науковця, "компетенція, на відміну від компетентності як особистісного утворення, є соціальною нормою освіти і підготовки студентів, викладачів та інших фахівців, відчуженою від суб'єкта і необхідною для якісної продуктивної діяльності людини в певній галузі. Результатом набуття компетенції є компетентність, яка передбачає особистісну характеристику, ставлення до об'єкта діяльності" [6, с. 52].

Проаналізуємо науковий підхід до розуміння сутності поняття "професійна компетентність", яке вважається похідним від загальної компетентності особистості.

Соціальна компетентність (здатність працювати в групах та співпрацювати з іншими працівниками, готовність брати на себе відповідальність за результати роботи, володіння спеціалізованими методами навчання), спеціальна компетентність (готовність до самостійного виконання певних видів діяльності, здатність розв'язувати типові професійні завдання, здатність оцінювати результати роботи, здатність самостійно здобувати нові знання та навички у спеціалізованій галузі) особистісна компетентність (готовність і здатність до безперервного професійного розвитку). В енциклопедичному розумінні ця компетентність представлена як інтегрована характеристика професійних та особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь і досвіду, достатній для досягнення цілей певної професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця [4, с. 722].

Узагальнюючи думку науковців, професійно компетентний фахівець здатний не лише виконувати професійні завдання, а й координувати різні види діяльності в межах спеціалізації, передбачати типові та нетипові професійні ситуації, знаходити найбільш ефективні та ергономічні рішення з-поміж різних варіантів на основі аналізу результатів праці, опрацьовувати професійну документацію, організовувати трудові процеси та дотримуватися технічних і технологічних вимог і номенклатурних інструкцій у процесі професійної діяльності.

Соціальні працівники можуть оцінювати проблеми та потреби клієнтів, вирішувати конфліктні питання, представляти та захищати інтереси клієнтів, забезпечувати зв'язок між людиною та навколишнім середовищем, виступати посередниками та переговорниками між конфліктуючими сторонами, знаходити нестандартні рішення типових проблем, працювати з представниками інших національностей, слухати,

спостерігати та інтерпретувати мовну та немовну поведінку інших людей. слухати, спостерігати та інтерпретувати мовну та немовну поведінку інших, впливати на взаємини людей у малих групах та працювати в ситуаціях неформального спілкування.

Результатом і водночас показником якості підготовки до професійного саморозвитку майбутніх соціальних працівників є високий рівень готовності до здійснення цього виду діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваного питання свідчить про те, що запропоновано різні визначення змісту поняття "готовність" та описано різні його параметри. Хоча кожна наука надає поняттю "готовність" різноманітні та індивідуальні характеристики, педагоги, психологи та соціологи дають відповідні визначення.

У педагогічній довідковій літературі під поняттям "готовність" розуміють "високий рівень розвитку мотиваційних, пізнавальних, емоційних і вольових процесів особистості або колективу, що забезпечує успіх у майбутній діяльності, а також відповідне ставлення до майбутньої діяльності".

Сучасні психологічні словники визначають поняття "готовність" наступним чином - це стан мобілізації психологічної та психофізіологічної системи людини, який гарантує ефективне виконання певної поведінки.

У нашому дослідженні "готовність" розуміється як інтегрована якість особистості, що означає об'єднання процесуальної системи мотивації та активності, необхідної для саморозвитку і самовдосконалення.

Науковці розглядають різні аспекти готовності до діяльності, і структура різних видів готовності відрізняється: А.А. Делькажа, досліджуючи питання готовності до навчальної діяльності, виділяє три елементи: когнітивний, афективний і мотиваційний. На його думку, розвиток готовності означає організацію системи збереженої соціальної, реляційної, поведінкової та подібної інформації, яка при активації може забезпечити індивідам здатність ефективно виконувати свої функції [1].

Науковці П. Гусак, Н. Зимівець та В. Петрович розглядають феномен "готовність" як складне особистісне утворення в єдності особистісного та функціонального підходів. Професійна готовність до виконання професійної діяльності є не тільки основним мотивом у змісті всіх підходів, але й виступає показником професійної культури та загальної соціальної спрямованості, суттєво впливає на професійне самопочуття, особистісну моральність, рівень професійної майстерності, професійної компетентності та усвідомлення важливості професійних і особистісних якостей. Варто зазначити, що ці показники є індикаторами. [4, с. 64].

Ю.К. Нерсесян запропонував наступну структуру компонентів готовності до професійної діяльності. Третій компонент виступає як структура дії [7].

Л.А. Кандибович та М.І. Дяченко [4] виділяють у структурі готовності до професійної діяльності такі компоненти:

- Мотивація - потреби особистості, соціальні запити, інтерес до професії, повага до професійної діяльності;
- Орієнтаційний - професіоналізм у роботі; та
- Операційний - цілісний підхід до професійної діяльності
- Спонтанний - самоконтроль у процесі професійної діяльності;
- Оціночний або рефлексивний.

Професійна готовність студента - це особистісна якість, що виявляється в позитивній оцінці себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності та бажанні займатися нею після закінчення навчання. Професійна готовність допомагає молодим фахівцям успішно виконувати свої професійні обов'язки, правильно використовувати набуті знання та досвід, зберігати самоконтроль і долати непередбачувані перешкоди. Професійна готовність є важливою умовою для швидкої адаптації молодих фахівців до умов праці, подальшого професійного розвитку та проходження професійного навчання. Підготовка до професійного особистісного розвитку

виникає тоді, коли зосередженість на особистісному розвитку стає важливою потребою для людини.

Професійний розвиток особистості - це свідомий і цілеспрямований процес підвищення професійної компетентності та розвитку важливих професійних якостей відповідно до соціальних вимог, професійних умов і програм особистісного розвитку.

Таким чином, у нашій подальшій роботі під "готовністю до професійного самовдосконалення" ми будемо розуміти здатність особистості до практичної реалізації суб'єктивного досвіду у сфері професійного самовизначення та самореалізації, що ґрунтується на свідомій саморегуляції навчально-професійної діяльності.

Висновки до першого розділу

У першому розділі магістерського дослідження на основі аналізу наукового матеріалу досліджено та узагальнено теоретичні засади підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного саморозвитку. Досліджено проблемний стан підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного саморозвитку в педагогічній теорії та практиці, з'ясовано сутність цього процесу та осмислено різні шляхи його вдосконалення.

У результаті аналізу наукової літератури, нормативно-правової бази підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного саморозвитку в галузі "соціальна робота" проаналізовано стан дослідження проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного саморозвитку в психолого-педагогічній теорії та практиці. Уточнено зміст поняття "професійний саморозвиток", виявлено сутність поняття "професійний саморозвиток майбутніх соціальних працівників", визначено сутність і структуру професійного саморозвитку.

Обґрунтовано, що підготовка майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення є пріоритетним напрямом освітньої діяльності у вищих навчальних закладах, оскільки багатовекторна

спрямованість соціальної роботи, як складова професійної компетентності, вимагає підготовки та нарощування потенціалу до цього явища.

У ході аналізу комплексних наукових праць і матеріалів з вітчизняного та зарубіжного досвіду підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах було визначено компоненти професійного саморозвитку (самоосвіта, саморозвиток, самоорганізація та самоменеджмент) та представлено опис трифакторної структури готовності до професійного саморозвитку.

Встановлено, що професійне самовдосконалення - це свідомий і цілеспрямований процес підвищення своєї професійної компетентності та розвитку професійно важливих якостей відповідно до соціальних запитів, умов професійної діяльності та власної програми розвитку. У цьому дослідженні професійне самовдосконалення розуміється як безперервний процес перетворення потенційних можливостей у сфері професійної діяльності в актуальні вміння, що ґрунтується на свідомій саморегуляції власної навчальної діяльності. Професійне самовдосконалення майбутніх соціальних працівників визначено як довготривалий процес і важливий елемент професійної підготовки соціальних працівників у контексті формування та розвитку професійної компетентності та здійснення професійної діяльності.

РОЗДІЛ II. ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Самоменеджмент соціального працівника

Поняття «самоменеджмент» розуміється як послідовне і цілеспрямоване використання професіоналами методів і практик у своїй повсякденній діяльності для підвищення ефективності процедур і операцій та досягнення поставлених цілей.

Основними цілями самоменеджменту є максимальне використання особистих можливостей, свідоме управління своїм життєвим шляхом (самовизначення) та подолання зовнішніх обставин як у роботі, так і в особистому житті. Всі люди взагалі, але особливо ті, хто готовий ефективно працювати у сфері людських відносин, повинні, перш за все, вміти перетворювати ситуації, що характеризуються неорганізованою поведінкою, викликаною зовнішніми обставинами, на цілеспрямовані та здійсненні робочі ситуації.

Перш за все, самоменеджмент - це самоорганізація, вміння керувати собою, управляти часом, простором, комунікаціями і, в широкому сенсі, управлінськими процесами в діловому світі. Оволодіти цією наукою непросто, і професіоналам потрібно починати з самоосвіти.

Самоменеджмент - це дуже довгий і складний вид діяльності, тому підготовка до самоосвіти є необхідною.

Соціальні працівники забезпечують свою ефективність через вміння володіти різними методами, формами та інструментами. Для забезпечення комплексних, скоординованих та ефективних дій соціальні працівники повинні бути компетентними, високоорганізованими, наполегливими та сміливими. Вони повинні мислити глобально і діяти відповідно до національних і міжнародних стандартів.

Існує потреба в чіткому розумінні того, що самоменеджмент - це найкраще використання власних здібностей, свідоме управління своїм життєвим шляхом (тобто самовизначення) та подолання зовнішніх обставин як у роботі, так і в особистому житті [8].

Базовим рівнем системи самоменеджменту є особиста ефективність, яка є основою для ефективного управління власними ресурсами, такими як час, простір, комунікація та фінанси. Особиста ефективність та ефективна діяльність неможливі без досягнення певного рівня розвитку шляхом саморозвитку. Саморозвиток (особистісний розвиток) - це процес, за допомогою якого людина розвиває здатність захищати себе, керувати поточними подіями, розвивати позитивні стосунки з навколишнім світом і отримувати задоволення від життя. Процес особистісного розвитку відбувається шляхом розвитку особистісних якостей (наприклад, сили волі, наполегливості, стресостійкості, здатності впливати на інших), які сприяють подоланню перешкод і досягненню поставлених цілей і завдань. Цей процес поєднує в собі наступні елементи:

- Особистісне зростання;
- Інтелектуальне зростання
- Професійний (кваліфікаційний) розвиток;
- Фізичний розвиток (зміцнення здоров'я).

Професійний саморозвиток не є ні поширеним, ні типовим явищем. Це пов'язано з тим, що не кожна людина володіє необхідними якостями для цілеспрямованого саморозвитку.

Самотивація має місце лише у тих, хто володіє необхідними якостями.

Виділяють такі види мотивації:

- Внутрішня мотивація до професійної діяльності, досягнення високих результатів у її вирішенні, самотивація;
- Здатність до саморозвитку.
- Розуміння змісту та методологічних основ саморозвитку.

Ефективність особистісного розвитку менеджерів залежить також від зовнішніх чинників:

- організаційних та соціально-психологічних умов професійної діяльності в широкому розумінні;
- корпоративної культури компанії;
- доступу до сучасних інформаційних систем та готовність до роботи з ними;
- методичного забезпечення професійного розвитку [12].

Дослідники М. Вудкок та Д. Френсіс виділили одинадцять потенційних обмежень управлінського саморозвитку:

1. відсутність навичок самоменеджменту: невміння повною мірою використовувати свій час, енергію та навички; невміння справлятися зі стресами сучасного життя в якості менеджера.

2. розмиті особисті цінності: відсутність чіткого розуміння цінностей; цінності, які не вписуються в контекст сучасного бізнесу та особистого життя.

3. нечіткі особисті цілі: нечіткі цілі для особистого та ділового життя; деякі цілі несумісні з умовами сучасної роботи та життя.

4. затримка особистісного розвитку: брак відкритості та сприйнятливості до нових ситуацій і можливостей.

5. брак навичок вирішення проблем: відсутність стратегії у прийнятті рішень; відсутність вміння вирішувати сучасні проблеми.

6. брак креативності: нездатність генерувати достатню кількість нових ідей, нездатність використовувати нові ідеї, брак креативності.

7. нездатність впливати на інших: недостатня здатність забезпечити участь чи допомогу інших або впливати на рішення інших.

8. погане розуміння специфіки роботи менеджера: нерозуміння мотивації працівників; застарілі, негуманні або неадекватні уявлення про роль менеджерів.

9. слабкі лідерські навички: відсутність здатності досягати високих результатів.

10. погані навички викладання: відсутність здатності або бажання допомагати іншим розвивати та розширювати їхні можливості.

11. погані навички побудови команди: нездатність сприяти розвитку та підвищенню ефективності робочих груп і команд [5].

Основою саморозвитку є вміння:

- Знати власні недоліки та обмеження;
- аналізувати причини у своїй діяльності; та
- критично оцінювати результати своєї роботи, як успіхи, так і невдачі.

За змістом можна виділити три напрямки професійного розвитку:

1. формування необхідних навичок і якостей для самовдосконалення, які є дефіцитними, неможливе без добре організованої системи самоосвіти, саморозвитку та самоорганізації. Формування готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників можливе за умов наявності добре організованої системи підготовки студентів і викладачів до цього процесу в структурах вищих навчальних закладів.

2. наявні позитивні навички та якості можна посилити, якщо цілеспрямовано їх удосконалювати. Це просте завдання, яке може бути успішно вирішене без підтримки, за умов його розуміння та внутрішньої мотивації до змін.

3. усунути недоліки та обмеження, які знижують ефективність професійної діяльності та перешкоджають професійному розвитку. Це завдання можна вирішити за допомогою вміння будувати життєві програми та проекти, але для цього потрібен певний обсяг знань, навичок і досвіду, отриманих у ході виконання подібних завдань [16].

Теоретично охопити всі сфери - найефективніший спосіб саморозвитку, але на практиці це неможливо. Робота над якоюсь однією сферою - це довгий, складний, багатоетапний процес.

Самопізнання - це усвідомлення та визначення своїх сильних і слабких сторін, подолання стереотипів і зовнішніх бар'єрів, розвиток необхідних особистісних якостей та набуття нових професійних знань і навичок.

Особистий розвиток спеціалістів є одним з ключових елементів загального успіху організації. Керівництво організації повинно чітко розуміти необхідність заохочення саморозвитку своїх працівників.

Саморозвиток насамперед спрямований на самоорганізацію. Загалом під самоорганізацією розуміють базову концепцію, яка вказує на розвиток у напрямку від менш складних об'єктів до більш складних і впорядкованих форм матеріальної організації. У кожному конкретному випадку самоорганізація проявляється в різних формах, залежно від складності та природи досліджуваної системи.

Як уже зазначалося, самоорганізація спрямована на управління різними ресурсами, головним чином часом, фінансами, комунікацією та робочим простором.

Комунікаційний менеджмент у самоменеджменті має на меті налагодження системи обробки та обміну інформацією; опосередковану та цілеспрямовану дію двох або більше суб'єктів; вміння розуміти та бути зрозумілим; ефективно управління такими навичками: говоріння, слухання, спостереження, письмо, читання та управління інформацією.

Тайм-менеджмент - це ефективно використання власного часу та управління ним, а також виявлення часу, який використовується

нераціонально. Термін "тайм-менеджмент" походить від англійського терміну time-management. Тайм-менеджмент складається з таких елементів: розвиток відчуття часу, постановка цілей, планування, прийняття рішень, їх виконання та організація, а також управління[10].

Проаналізувавши літературу, можна виділити такі основні етапи впровадження тайм-менеджменту:

- Постановка цілей: визначення цілей для короткострокових і довгострокових заходів;

- Хронометраж або інвентаризація часу. Основним методом аналізу є порівняння фактично витраченого часу з очікуваним; витрачений час порівнюється з очікуваним; витрачений час порівнюється з очікуваним; витрачений час порівнюється з очікуваним.

- Планування завдань і управління пріоритетами. Визначення того, що є найважливішим, і початок роботи з найбільш важливих і пріоритетних завдань може бути дуже ефективним.

Ефективність досягається шляхом задоволення індивідуальних інтересів і потреб (наприклад, потенціалу для самореалізації, психологічного комфорту). Крім того, соціальна ефективність має два основні аспекти: орієнтація на роботу та орієнтація на стосунки з іншими.

Андрущенко О.В. досліджує зв'язок між різними науковими дисциплінами (Таблиця 1.2.1.) та самоменеджментом. Вивчення впливу розроблених принципів і методів цих наук включено до планів подальших досліджень. Вивчення процесів самоуправління, самоорганізації, самоуправління, саморегуляції та самореалізації в контексті різних наукових дисциплін дозволить знайти ефективні засоби, необхідні для створення збалансованої, інноваційної, креативної та продуктивної соціально-економічної організації.

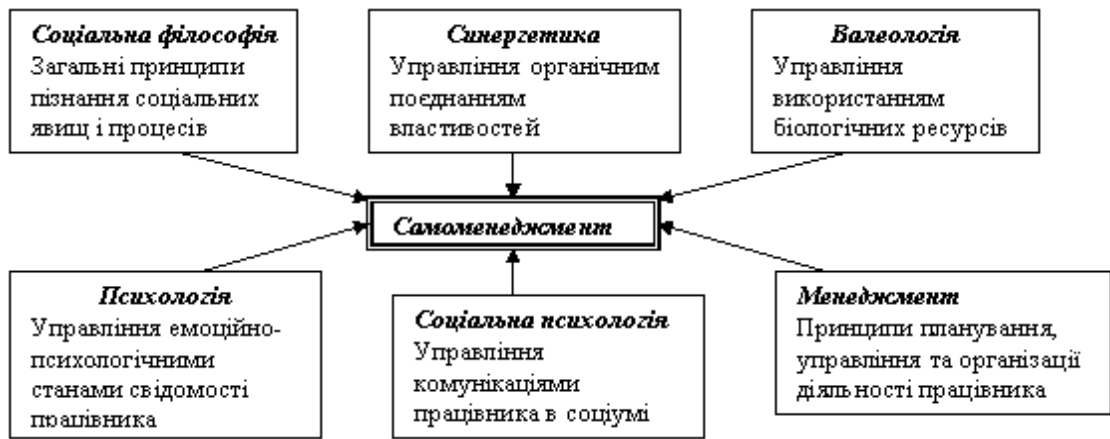

Рис. 1.2.1. вплив наукової орієнтації на самоменеджмент (за К.А. Андрущенко).

Важливим аспектом запровадження самоуправління є визнання інтелектуального капіталу важливим елементом життєдіяльності підприємства, а також розвиток та ефективне управління його соціально-економічним середовищем. При цьому основним завданням менеджменту є розпізнавання та розвиток позитивних тенденцій і пом'якшення негативних.

Використання методів самоменеджменту створює можливості для задоволення потреб творчих особистостей і задоволення потреб організації. Механізми, які формують навички самоменеджменту в окремих працівників, включають методи самомотивації, вміння використовувати явні та неявні знання, а також набуття навичок здоров'я [1].

У межах цього дослідження варто зазначити, що процес самовдосконалення майбутніх соціальних працівників має такі складові: самоосвіта, саморозвиток, самоорганізація та самоуправління. Забезпечення високої готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників у вищих навчальних закладах вимагає створення умов для системи професійної підготовки студентів і викладачів, спеціально організованої для реалізації цього процесу.

Професійна підготовка фахівців соціальної роботи потребує специфічних особистісних і функціональних характеристик, зокрема щодо професійного самовдосконалення.

Я. Коменського зазначав, що сфера освіти базується на базових категоріях знань, умінь і навичок, сьогодні має справу з ширшою категорією компетенцій. У цьому сенсі професія дає відповідь на те, якими компетенціями повинна володіти людина, або якою є сфера її компетенції. І якщо професійна сфера може представити свої вимоги до освіти на чіткому рівні замовлення, то завданням освіти є трансформація знань, умінь і навичок у специфічні компетенції, яких вимагає професійна сфера [5, 59]. Якщо під час цієї трансформації вчитель організовує свою взаємодію з учнями технічно, то формуються такі компетентності, як мисленнєво-технічна (втілювати думки в життя), комунікативна (розуміти і бути зрозумілим) та рефлексивна (усвідомлювати свої дії). Якщо педагогічний процес не залучає його суб'єктів до продуктивної діяльності, вони стають просто споживачами, а на думку М.Т. Громкової, саме споживацька позиція є головною проблемою в адаптації до ринкових відносин [49, 81]. Студентська проектна діяльність розглядається як метод подолання цієї проблеми. Вищі навчальні заклади повинні створювати сприятливі умови для профілактики та збереження соціального здоров'я.

У структурі закладів вищої освіти формування готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самонавчання можливе за умови якісної організації системи підготовки студентів і викладачів до цього процесу.

2.2 Проектна діяльність як чинник підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення

Проектна діяльність як засіб формування готовності до професійного самовдосконалення суб'єктів освітнього процесу загалом і соціальних працівників зокрема ще не була предметом самостійного дослідження. Як зазначалося у підрозділі 1.3, професійна підготовка майбутніх соціальних працівників є більш ефективною у проектній діяльності, що ґрунтується на компетентнісному підході.

Сьогодні відомо, що метод проектів знову впроваджується в практику у зв'язку з реалізацією особистісно-орієнтованого підходу в освіті (Байдурова, Т. В. Шапошникова, С. Л. Венедиктова), трудовому навчанні (О. Коберник), вищі навчальні заклади зацікавилися методом проектів. вищі навчальні заклади зацікавилися методом проектів (Н. М. Анісімова).

За останнє десятиліття з'явилася низка публікацій, присвячених аналізу методу проектів. В основі цього лежать ідеї Д. Дьюї, який вбачав необхідність подолання протиріччя між особистістю і суспільством у "протиріччі між тим, що учні хочуть робити, і тим, що їх змушують робити" [23]. прагматичне навчання, розроблене Д. Дьюї (від грец. *grah,sha*- проект, дія) Характерним для цієї концепції є те, що вона передбачає відкриття вчителя і учня, орієнтується на наукове дослідження як модель створення стратегій навчання.

Ці ідеї знайшли своє відображення в методі проектів, розробленому Г.У. Кіпатриком, учнем Д. Дьюї, тобто організації навчання в ході активної пошукової діяльності, спрямованої на вирішення конкретних практичних проблем (соціальних, сімейних, виробничих). Основними мотивами цього методу навчання є Діяльність для учнів - це скоріше спроба вирішити конкретні проблеми та розробити необхідні рекомендації для використання на практиці, ніж власне пізнавальний процес. Водночас цінність проекту залежить від його освітнього, розвивального та виховного потенціалу, тобто здатності залучати учнів до різноманітних видів діяльності, які не лише розширюють їхній кругозір і життєвий досвід, а й дають змогу оволодіти різними методами творчої та дослідницької діяльності.

У 1920-х роках метод проектів став одним з найпопулярніших методів навчання у вітчизняній освіті, але педагогічні завдання, які він ставив перед собою, часто спотворювалися. Всі переваги і недоліки цього методу знайшли відображення в ідеях і напрацюваннях В. Н. Шульгіна, який назвав його "теорією вмираючої школи. Зміст освіти визначався потребами навколишнього життя, а не навчальною програмою чи інтересами учнів На

думку В. М. Шульгіна "Результати проектного методу повинні вимірюватися не тільки виховним ефектом, але й ступенем вирішення економічних, політичних, культурно-освітніх проектів, що здійснюються культурними установами в рамках їх виробничо-фінансового планування [22, 20]. Освітні установи здійснювали виробничі, культурно-побутові та політичні проекти: наприклад, "посадка дерев на пришкільній ділянці", "визначення придатності насіння в колгоспах для посіву", "забезпечення постійного культурного обслуговування робітників заводу. Проектний підхід змінив форму освітньої діяльності, перейшовши від класного викладання до лабораторної та командної роботи. Проекти могли бути груповими, командними, загальношкільними або навіть міжшкільними (що об'єднували кілька шкіл). У цій методиці вчитель виступав насамперед як організатор середовища та умов, необхідних для розвитку педагогічного процесу, в якому учні відігравали безпосередню активну роль. У період реалізації проекту всі дорослі, з якими стикалися учні, були наділені педагогічною функцією. В ході реалізації різних проектів Учні мали потребу в конкретних знаннях і навичках, які вони засвоювали в міру необхідності. Для цього створювалися спеціальні підручники для методу проектів (підручник-газета, підручник-журнал), які містили найновішу інформацію. Погляди тогочасних науковців на використання цього методу розглянуто в багатьох публікаціях [32; 36; 42; 47; 50; 51; 53; 61; 63; 75; 76; 79].

Можливо, відомий педагог 1920-х років С. Серверт був надто різким у своїй оцінці методу проектів у 1925 році: метод проектів - це школа навчання, де учні сидять за партами, забиті й омертвілі, школа, яка приборкує дитячу життєрадісність, школа, яка, за висловом Л. Толстого, "обманює". Вона є останньою ланкою в розвитку педагогічної думки від шкіл, що постачають "обдурених" людей, солдатів і слухняних чиновників, до шкіл свободи життя і дії, які є неминучими атрибутами, що належать індустріальній державі..." [виділено мною]. Коротше кажучи, вся шкільна процедура піддається радикальній перебудові, ядром якої є вже не пасивне

засвоєння знань чи живий добровільний експеримент, а акт свідомого цілепокладання проти визначеної мети [29, 14].

У зарубіжних школах Європи та США цей метод розвивався активно і зі значним успіхом. Його популярність полягала в раціональному поєднанні теоретичних знань і практичного досвіду учнів для вирішення конкретних завдань [83, 39-40]. Особливого поширення він набув у скандинавських країнах [19, 137-141].

У США метод проектів був розроблений в рамках альтернативної освіти і використаний Бертом Шлезінгером у його "Школах без стін". На базі цих шкіл у 1987 році виник новий напрям в освіті - продуктивне навчання на основі методу проектів. Німецькі педагоги - засновники продуктивного навчання Інгрід Бех та Єнс Шнайдер [20, 60; 23] вважають, що суть методу проектів полягає у стимулюванні інтересу дітей через набуття нових знань та навичок. У продуктивному навчанні метод проектів використовується для розвитку креативності, пізнавальної активності та самостійності, а також для створення індивідуальних освітніх маршрутів учнів [95, 116-117].

Термін "проект" вперше з'явився у 17-18 століттях як синонім слова "експеримент" у природничих науках і "судовий процес" у юриспруденції. Пізніше, у 19 столітті, було визначено ще дві моделі проектів, які досі використовуються: перша, більш стара модель Вудворта, передбачає, що учні спочатку вивчають матеріал і набувають знань і навичок, які знадобляться їм для розробки проектів у майбутньому; друга, більш сучасна модель Річардса модель Річардса, в якій студенти "занурюються" в проблему і дослідження, що лежать в її основі [17, с.62]. На сьогодні існує багато трактувань поняття "проекування", з яких Д. Джонсон, знаходячи незмінну основу, визначає його як "процес внесення змін у штучне середовище" [59, с.326]. і. Чечель стверджує, що проекти буквально "кидаються вперед", тобто прототип, прообраз будь-якого об'єкта або виду діяльності, і зазначає, що проектування перетворюється на процес створення проектів [29, 11].

В.І. Слободчиков розглядає проектування як механізм розвитку освіти, вищу форму інновацій в освіті, яка не зводиться до оновлення або нововведення. Проектування в освіті - це процес створення нових форм діяльності педагогів, учнів і освітніх спільнот, нового змісту і технологій освіти, нових методів і технологій освітньої діяльності і мислення. Предметом проектування є розвиток освіти в цілому, створення нових умов для переходу з одного стану в інший. В.І. Слободчиков виділяє наступні види робіт та основні етапи проектування:

- Концептуалізація (розробка концепції очікуваної реформи);
- Програмування (низка необхідних заходів, викладених у логічній та часовій послідовності);
- Планування дій з реалізації проекту (включаючи розробку їх видів, власне роботи, виконавців, кінцеві результати та їх споживачів);
- Практика планування (цілеспрямоване формування спеціальних видів ресурсів: інтелектуальних і добровільних, морально-світоглядних, управлінських, професійних, діяльнісних тощо) [22].

В.Д. Симоненко під навчальним творчим проектом розуміє продукт (послугу) суб'єктивної або об'єктивної новизни, самостійно розроблений і виготовлений від ідеї до реалізації, виконаний під керівництвом і консультаціями вчителя [86, с. 123].

Виконуючи проект, учні розвивають мислення, пошук інформації, аналіз, експериментування, прийняття рішень, навички самостійної роботи та роботи в групі. Учні розвивають навички виготовлення виробів, поглиблюють знання та розуміння матеріалів, виробничих процесів і професій. Застосовують і розвивають знання, отримані в інших науках, мистецтві, математиці та гуманітарних дисциплінах. Розвиваються як творчі та активні особистості, які можуть навчатися самостійно [66, с. 30].

Поряд з поняттям "проект" у психолого-педагогічній літературі часто використовуються поняття "проектна діяльність", "творча проектна діяльність", "проектне навчання", "метод проектів". Розглянемо це

детальніше. Проектна діяльність розглядається як частина навчальної діяльності, що включає елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтованої, перетворювальної, творчої та практичної діяльності. Проектна діяльність включає в себе всі властивості діяльності, завдяки чому в її структурі можна виділити такі елементи, як мотив, мета, спосіб, засоби, об'єкт і результат [56, с. 10].

Інші автори визначають проектне навчання як навчання, при якому активна творча діяльність учнів відбувається в процесі навчання під керівництвом і підтримкою вчителя. Т.Є. Бацаєва стверджує, що "практичне навчання розуміється як можливість для безперервного і послідовного зростання і навчання (саморозвитку) кожного учня в процесі набуття таких цінностей, як навички, інтелектуальні та творчі здібності" [18, с.4].

Творча проектна діяльність:

- Формувати в учнів навички самостійного орієнтування в навчальній, науковій, методичній та довідковій літературі, самостійного отримання необхідної інформації;
- Позитивно розвивати базові навички мислення учнів; - Сприяти розвитку в учнів навичок самостійного мислення
- Заохочувати духовний розвиток учнів;
- Підтримує та зміцнює творчі здібності учнів;
- розвиває емоційну та спонтанну сферу учня через роботу над проектами;
- Заохочувати розвиток інтелектуальних здібностей і вчити мислити від абстрактного до конкретного;
- Справжня самоосвіта;
- Заохочення інтерналізації (об'єктивації), тобто переходу від зовнішньої дії до внутрішнього планування, та екстерналізації, тобто переходу від внутрішньої дії до зовнішньої, тобто її перетворення;
- Допомагає учням усвідомити, що вони є творцями власної діяльності;

- Підвищує позитивну мотивацію до навчання, дозволяючи учням обирати та виконувати проекти, виходячи з власних інтересів, потреб та здібностей; та

- формує творче системне мислення;

- знайомить з цілеспрямованою діяльністю, яка є ключовим елементом у перетворенні інформації, енергії та самого себе

- Сприяє формуванню культури ділового спілкування;

- розвиває уяву, яка є основою інноваційного мислення та важливим стимулом для народження нових ідей, пошуку альтернатив, їх аналізу та синтезу;

- Вони розробляють внутрішній план дій і реалізують його на практиці.

Проектна діяльність стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання, оскільки: вона орієнтована на особистість; активізує різні дидактичні підходи - практичне навчання, самостійне навчання, навчання у співпраці, мозковий штурм, рольові ігри, навчання через відкриття, проблемне навчання, дискусії та колективні обговорення; є самомотивуючою, тобто підвищує інтерес до роботи в процесі навчання; сприяє досягненню поставлених цілей у навчанні. навчання, орієнтоване на вирішення проблем, дискусії та командну роботу; бути самомотивованими, тобто підвищувати зацікавленість та залученість у процесі роботи; підтримувати педагогічні цілі на рівні знання, розуміння та застосування; мати можливість вчитися безпосередньо з власного досвіду та досвіду інших у конкретному випадку [11].

Основними принципами проектного навчання є самостійний вибір виду діяльності для кожного учасника, врахування інтересів та психологічних особливостей учнів певної вікової групи, посильність роботи, доведення її до логічних висновків, формування основ культури праці, якісне виготовлення та естетичне оформлення, корисність виконаного проекту та дотримання правил безпеки праці [57, 16].

Заклади вищої освіти все більше цікавляться методом проектів [8, 39] і використовують його для організації управління та оцінювання результатів як альтернативну форму, що називається портфоліо. Портфоліо - це збір, відбір та аналіз зразків і артефактів навчально-пізнавальної діяльності, а також відповідного інформаційного матеріалу із зовнішніх джерел з метою їх подальшого аналізу, кількісного та якісного оцінювання рівнів навчання та подальшої модифікації освітнього процесу [16, 70]. Він належить до групи методів евристичного навчання [21, с.233-244] та продуктивного навчання [20, с.59-70].

Метод проектів реалізує діяльнісний підхід до навчання, даючи можливість студентам застосовувати знання та навички, набуті під час вивчення дисципліни на різних етапах навчання, та інтегрувати їх у процесі роботи над проектом. При цьому педагогічною одиницею є не будь-яка частина науки, а частина конкретного матеріалу, і вчить студентів розпізнавати комплекси як "поєднання різних явищ у формах, доступних для сприйняття мисленням" [26, с.189-190].

Метод проектів передбачає пізнавальну та трудову діяльність, включаючи визначення потреб людини, проектування продуктів праці відповідно до цих потреб, виробництво продукції або надання послуг, оцінку якості та визначення фактичного попиту на ринку товарів. Визначається як спосіб організації. [13, с. 38]. Розвивати вміння постійно і самостійно опановувати нові види праці [12, с.32]. Це найефективніший засіб розвитку пізнавальних, творчих та інтелектуальних здібностей учасників навчально-виховного процесу та підготовки їх до самостійної діяльності в умовах сучасних змін. умови проживання [18, с.11].

Е.С.Порат вважає, що основою методу проектів є розвиток пізнавальних і творчих навичок, уміння самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Метод проектів завжди передбачає вирішення проблем і, з одного боку, використання різних методів, а з іншого боку, інтеграцію знань і

навичок з різних галузей науки і техніки. Проект – це сукупність конкретних дій, документів, попередніх текстів, планів створення реальних об'єктів, суб'єктів, створення різного роду теоретичних артефактів. Це завжди творча діяльність [18, с.117].

Метод проектів – це освітня техніка, яка зосереджується на застосуванні нових знань для отримання (іноді шляхом самостійного вивчення), а не на інтеграції практичних знань. Активна участь у створенні того чи іншого проекту дає можливість опанувати нові засоби діяльності людини в соціокультурному середовищі, а деякі, що розвиваються лише в діяльності й не можуть бути засвоєними в усній формі, дає змогу формувати особистісні якості. В першу чергу це стосується групових проектів, де працюють невеликі команди, і в процесі їх діяльності з'являється загальний продукт. До таких якостей, насамперед, відноситься вміння працювати в команді, брати відповідальність і аналізувати результати діяльності. Не менш важливим є вміння відчувати себе частиною колективу, тобто підпорядкувати свій темперамент, характер і час інтересам спільної справи [22, с. 14].

Як зазначає І. О. Зимня, «Проективність навчання спрямована на формування в учнів культури дизайну, яка є загальноприйнятою практикою планування, передбачення, створення, виконання та практики мистецтва дизайну. Вона покликана інтегрувати два напрями, які мають ніколи раніше не перетиналися: гуманістичний, мистецький, науковий і технічний. Це освітня течія» [21, с.,59]. В. Г. Голуб вважає, що освітня програма вищого навчального закладу має бути освітнім проектом, основною метою якого є здатність до ефективної адаптації до динамічно мінливих умов соціальної та професійної діяльності, досягнення високого рівня соціальної вихованості. Ми віримо в підготовку професіоналів з рівнем підготовки. Особистість, яка здатна конструктивно впливати на виконання основних професійних функцій та на характер і спрямованість розвитку конкретної професійної сфери [46, 22-23].

Дизайн вимагає розуміння, спільної творчості та співпереживання між творцями та користувачами. Це дозволяє проекту діяти як посередник між людьми, які мають спільний погляд на предмет, цілі та цінності «діяльності, яку вони передбачають». Тому можливе зміцнення і розвиток ціннісно-мотивованого елемента професійної компетентності.

Суттєвою особливістю проектування в освіті є його взаємозв'язок з інноваційною діяльністю, спрямованою на трансформацію освітньої системи, а дизайн є способом досягнення системної трансформації. Його характеристики вимагають від учителів базових психопедагогічних, соціокультурних і методологічних знань, а також уваги до нових педагогічних технологій.

Проектування передбачає цілісний процес появи та збирання ідей, перетворення їх у форму проекту та з'єднання кроків, які забезпечують їх прийняття та належну реалізацію. У процесі виконання проекту підвищується здатність команди до самоорганізації. Відзначені різноманітні особливості навчального проектування дозволяють розглядати цей вид діяльності як майбутній елемент професійного розвитку всього колективного суб'єкта педагогіки [89, 14]. Тобто використання проектної діяльності безпосередньо залежить від підготовки вчителя до цієї діяльності.

Підсумовуючи вищесказане, ми бачимо, що хоча проектне навчання, або проектна методологія, є корисною альтернативою традиційним системам освіти, воно не може замінити її взагалі і не повинно бути панацеєю. Національні експерти, які мають значний досвід у цьому питанні, з особистої та академічної точки зору, «розглядають це питання як доповнення до інших типів прямого чи непрямого навчання як засіб прискорення зростання.

2.3 Зміст і структура моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення засобами проектної діяльності

Проблема підготовки майбутніх соціальних працівників у контексті професійного самовдосконалення майбутніх фахівців є однією з найважливіших для загальної та професійної педагогіки.

Метою процесу професійного самовдосконалення студентів вищих навчальних закладів є підготовка до майбутньої професійної діяльності. Відповідно до цього формування та вдосконалення професійно важливих якостей є завданням професійного самовдосконалення майбутніх фахівців. Особиста цілеспрямована діяльність, спрямована на професійне самовдосконалення, є складним і довготривалим процесом.

Готовність майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення може формуватися на різних рівнях. Необхідність оцінки якості функціонування освітнього процесу ставить питання про показники та стандарти [11]. Питання нормативів і показників підготовки до професійної діяльності в науковій літературі вирішується неоднозначно. Крім того, саме поняття «стандарти» тлумачиться по-різному в залежності від джерела. Критерій (від грец. *kriterion* — засіб судження, упевненість, мірило) — мірило для визначення й оцінки предмета чи явища. Ознаки, взяті за основу класифікації [9, С. 305] У тлумачному словнику української мови цей критерій визначається як «засіб судження, основа для оцінки, визначення, класифікації чого-небудь. Вимір» [2, с. 588]. С. Гончаренко трактує цей критерій як «показник, що поєднує методи розрахунку, теоретичні моделі розподілів і правила прийняття рішень щодо достовірності нульової гіпотези або однієї з альтернативних гіпотез». 181].

Застосування довідкових приладів є ефективним лише за умови уточнення його змісту за допомогою відповідних показників. Критерії - це відповідні ознаки, які дозволяють чітко розпізнати ознаки об'єкта дослідження, створити відповідний образ об'єкта і дійти певних висновків.

Таким чином, стандарт є ознакою, засобом перевірки, мірою оцінки, за якою проводиться оцінка. У теорії пізнання — ознака істинності чи хибності положення.

Цей критерій включає багато показників. Під поняттям «індикатори» розуміють характеристики та відмінності об'єкта дослідження, тип індикатора, його якісні чи кількісні властивості та результати певних видів діяльності та процесів, а також наявний рівень. Розвиток певного процесу чи явища (характер, характеристика). Індикатор — це характеристика, яка використовується для моніторингу розвитку або поведінки чогось. Критерії показни Критерії та основні показники підготовки студентів навчальних закладів до професійного самовдосконалення С. Лобанов, О. Латишев, Т. Северіна, В. Сулепов, Я. Мушин, В. Мечников та С. Мішин [10].

О. Діденко в працях вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів визначила нормативи та показники підготовки курсантів ВНЗ до професійного самовдосконалення [4]. ків є більш загальним поняттям [2].

О. Ігнатюк визначає динаміку та рівень особистісно-професійного розвитку майбутніх інженерів та їхню готовність до професійного самовдосконалення [6].

Л. Дудікова наводить критерії та показ У науково-методичній літературі (І. Ісаєв, В. Курило, М. Мурашко, Т. Туркот та ін.) серед загальних вимог стандартів виділяють: 1) Об'єктивність. 2) Відображення того, що виміряли дослідники. 3) Відображення істотних ознак досліджуваного явища, висвітлення його типових сторін. 4) Критерії повинні розкриватися через набір показників, прояв яких дає змогу зробити висновки про ступінь вираженості того чи іншого критерію. 5) Стандарти повинні відображати динаміку вимірюваної якості в часі та просторі. ники готовності майбутніх лікарів до професійного самовдосконалення [5].

На підставі аналізу досліджень Анненкової [16], В. Ашумова [23], В. Вікторова [54], М. Кісіля [12], П. Яременка [29] робимо висновок, що критерії відповідають таким вимогам: Має здійснюватися зважено: кожен окремий критерій повинен бути чітко сформульований, враховувати як якісні, так і кількісні характеристики, для професійного самовдосконалення майбутнього суспільства Підготовка працівника повинна відображати

найважливіші риси формування процес і його досягнення. Стандарти мають відображати умови навчання та виховної діяльності студентів вищих навчальних закладів.

Для оцінки рівня готовності до професійного самовдосконалення студентів, тобто майбутніх соціальних працівників, на основі змістовних характеристик, поданих у другому розділі (розділ 2.2), використовувалися такі параметри: знання сутності проектної діяльності, досвід у практичне застосування проектної діяльності, переконання мотивація професійного самовдосконалення; Знання та досвід реалізації структурних елементів самовдосконалення (самодисципліна, самовиховання, самоорганізація, самоменеджмент). Наявність таких якостей, як дисциплінованість. Строгість вимог. Емпатія, підготовка сильної волі до подолання труднощів у професійному самовдосконаленні. Дані параметри оцінки фіксують основний зміст і компоненти підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення. Показниками рівня готовності до професійного самовдосконалення повинні бути: Широта, глибина та обсяг знань щодо проектної діяльності та процесів самовдосконалення. Необхідність вдосконалення знань. Мотивація до участі в громадській діяльності.

Отже, комплекс критеріальних ознак, що вказують на готовність до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників, включає:

- Формування знань про проектну діяльність, сутність самоменеджменту та техніки тайм-менеджменту.
- Зосередьтеся на вирішенні професійних ситуацій і розвивайте професійну обізнаність.
- Професійні цінності.
- Підготовка до самовдосконалення (самовиховання, самовиховання, самоорганізація).

Сукупність структурно-функціональних компонентів розкриває деталі процесу підготовки до професійного самовдосконалення студентів – майбутніх соціальних працівників.

При виборі критеріїв сформованості підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення ми враховували зміст компонентів структури (див. розділи 1, 2). Причому виділяються наступні основні критерії: мотивація та ціннісні орієнтації (позитивне ставлення до професійної діяльності), когнітивність (система знань та інтересів, необхідних для професійного самовдосконалення), активність (професійні вміння та навички, необхідні для самовдосконалення), особистість, рефлексія (формування якостей, умінь і здібностей до професійного самовдосконалення).

На основі цих критеріїв розглянемо та уточнимо деталі професійної діяльності та професійної підготовки для професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників.

Мотиваційно-ціннісні норми підготовки до професійного самовдосконалення викликають і зміцнюють у студентів стійке позитивне ставлення до професійного самовдосконалення, спрямоване на зміцнення інтересу і стійкого наміру самовираження у професійній діяльності. Фактори мотивації важливі при підготовці та виконанні будь-якої діяльності. Доведено, що чим важливіша мотивація і чим краще вона реалізована, тим швидше створюються умови, сприятливі для формування індивідуальної готовності. Можна відзначити, що мотивація має значний вплив на результативність діяльності, а успішність діяльності визначається не тільки силою мотивації, а й структурою мотивації.

До мотиваційних критеріїв підготовки належать ті, які визначають змістовну сторону спрямованості майбутнього професіонала, стають основою його ставлення до себе, оточуючих, світу, основою його світогляду та стрижнем мотивації його життєдіяльності. Містить ціннісні елементи. . Основи життєвих понять. Цей критерій визначає ставлення студента до

професійного самовдосконалення, тобто прагнення до кар'єрного росту, самовдосконалення здібностей, умінь і особистих якостей.

Індикатори мотивації та цінності майбутньої готовності соціального працівника включають: Формування мотивації до професійного самовдосконалення. Інтерес до професійної діяльності; Орієнтація на цінності професійної діяльності, набуття знань і досвіду професійної діяльності. Спрямованість мотивації особистості на досягнення успіху в професійній діяльності.

Наступним критерієм у структурі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення є когнітивно - соціальні, психологічні, загальнокультурні, світоглядні, тематичні та специфічні знання. Професійні знання дають студентам уявлення про деталі професії, особливості клієнтів, особливості процесу самовдосконалення особистості тощо. Загальнокультурні знання впливають на формування цінностей, а спеціальні спеціалізовані знання дозволяють студентам отримувати інформацію про деталі конкретних видів професійної діяльності. Для успішного здійснення професійної діяльності соціального працівника необхідно мати професійне мислення. Когнітивні нормативи включають загальнопрофесійну та спеціальну підготовку в сукупності знань. Він включає визначення спеціальних теоретичних і технічних знань щодо питань професійного самовдосконалення. Розвиток професійних знань, формування та розширення професійного кругозору, розвиток та збереження професійно важливих компетенцій та навичок. Це забезпечує ефективність внутрішніх планів дій щодо самовдосконалення та підвищує їх зміст, призначення та різноманітність.

Володіння спеціальними знаннями про сукупність професійних знань (на рівні понять і категорій професійного самовдосконалення та проектної діяльності) та про організацію професійного самовдосконалення через проектну діяльність. Це забезпечує специфіку професійної та проектної діяльності. є показником готовності до цього.

Наступним критерієм у структурі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення є діяльнісний критерій. Це стосується того, чи мають студенти доступ до набору навичок, необхідних для їх професійної діяльності, які вони також можуть розвинути в майбутньому. Як знання методів і технологій самоперетворення. Компоненти діяльності включають не лише взаємодію студент-викладач, а й студент-інформаційні технології, література та співпраця з іншими студентами.

У рамках готовності до професійного самовдосконалення майбутніх фахівців соціальної роботи набуті студентами професійні навички як показники стандартів діяльності, а саме вміння будувати програму професійного самовдосконалення (цілепокладання та вдосконалення). Завдання для професійного самовдосконалення, планування власної діяльності для його досягнення, вироблення життєвих стратегій). Здатність володіти різними методами, техніками та технологіями професійного самовдосконалення. Уміння обирати та використовувати відповідні інструменти для пошуку та засвоєння інформаційного матеріалу для професійного самовдосконалення. Уміння самостійно досліджувати літературні джерела та досліджувати передовий досвід. Уміння використовувати комп'ютерні інформаційні технології для професійного самовдосконалення. Уміння здійснювати елементи дослідницької діяльності. Вміння планувати навчання та вільний час. Організація співпраці з різними категоріями людей, а також усвідомлення змісту професійних цінностей, гуманітарних перспектив, правил професійної поведінки та діяльності соціальних працівників, важливості гуманітарних цінностей у власному житті та професійній діяльності.

До показників оперативних стандартів підготовки майбутніх соціальних працівників відноситься сформованість майбутніх соціальних працівників. Професійні навички (планування, моделювання, програмування, оцінка результатів). Потенційна здатність до організації та

здійснення самостійної діяльності, необхідної для досягнення конкретних цілей. Оволодіння сучасними психологічними техніками. Використовуйте прийоми самоконтролю.

Сприяння ефективній діяльності в обраній сфері та подальшій успішній професійній та особистісній самореалізації забезпечує особистісно продуманий стандарт підготовки майбутніх соціальних працівників. Це допоможе свідомо підійти до майбутньої професійної діяльності, зрозуміти та обрати для себе продуктивні сфери діяльності. Передбачається, що майбутні спеціалісти будуть володіти якостями особистості, які забезпечують ефективність і ефективність соціальних працівників у професійній діяльності: здатністю до рефлексії. Адекватність самооцінки своєї діяльності. Здатність до самоуправління, самоаналізу та самооцінки результатів діяльності з самовдосконалення. Здатність до співпереживання, прояв вольових якостей, наполегливість, дисциплінованість, особливо в процесі виконання навчальних завдань і досягнення цілей самовдосконалення. Внутрішня незалежність від зовнішнього керівництва, для самовдосконалення потрібна лише консультативна допомога. Самостійність, допитливість, наполегливість, впевненість у собі, самоорганізованість. Готовність до колективної взаємодії, лідерські та організаторські якості, відкритість до спілкування, інтелектуальні здібності, творчий потенціал.

Показники особистісної рефлексивності включають сформованість професійно важливих якостей (активність, цілеспрямованість, самостійність, гнучкість), здібностей і здібностей до особистісного самовдосконалення. Уміння оцінювати та аналізувати власну професійну діяльність (самодіагностика). здібності, наполегливе прагнення проявити себе у професійній діяльності. Здатність до саморегуляції, здатність до рефлексії. Стійке позитивне ставлення до професійного самовдосконалення та виправлення недоліків.

Визначені критерії готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення не можна розглядати ізольовано. Навпаки, в єдиній структурі професійної підготовки студентів вищого навчального закладу вони взаємозалежні, нероздільні та взаємодоповнюючі. Ці нормативи взаємопов'язані внутрішніми зв'язками і є важливими факторами підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності [11].

Ефективність підготовки студентів до професійного самовдосконалення забезпечує середовище з набором необхідних для процесу умов.

Професійна підготовка, виражена в соціально-педагогічних термінах.

Аналіз наукової літератури з питань професійного самовдосконалення майбутніх фахівців показує, що процес професійної підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників є ефективним шляхом реалізації таких соціально-педагогічних умов: запропоновано.

- Здійснення психолого-педагогічного супроводу формування у студентів позитивної мотивації та стійкого пізнавального інтересу до професійного самовдосконалення (для прояву студентської активності та особистісного зростання, створення сприятливого соціального середовища в студентському колективі) створення психологічної та психологічна атмосфера).

- Удосконалення педагогічно-методичного забезпечення (урізноманітнення форматів і методів через проектну діяльність).

- Навчально-виробнича практика з прикладною проектною діяльністю (організація єдиної безперервної практики майбутніх соціальних працівників, наявність ділових контактів з керівниками практики та соціальними працівниками, участь студентів у волонтерській діяльності).

Змістове забезпечення (спецкурси, соціально-психологічні тренінги, діяльність студії педагогічної майстерності, засоби професійно орієнтованих

напрямків та проектної діяльності). Самоосвіта та організація самоосвіти, формування навичок самоосвіти, розвиток самостійності учнів методами і прийомами навчання самоосвіти. Організація педагогічного керівництва цим процесом на основі індивідуального підходу, налагодження міжпредметної взаємодії студентів і викладачів.

Отже, для ефективного застосування визначених соціально-педагогічних умов необхідно розробити модель підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність.

На нашу думку, удосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності є значно ефективнішим на основі використання імітаційного моделювання. Моделювання є одним із інструментів навчального дослідження. Модель в широкому сенсі означає аналог. У педагогічному розумінні під моделлю розуміють фіксований навчальний процес (діяльність).

У роботах І. Буланова, В. Міхєєва, В. Шило, С. Яковлева та інших виявлено проблеми з педагогічною моделлю.

Визначення поняття «модель» відображено в працях В. Беспалько, С. Вітвицької, Н. Кузьміна, В. Шило та ін.

Ця модель дає нам можливість зрозуміти, які саме якості необхідно сформувати у майбутніх соціальних працівників, і порівняти їх із уже сформованими якостями. На основі моделі сформульовано загальні теоретичні аспекти процесу підготовки майбутніх кадрів соціальних працівників в умовах навчальних закладів, реалізовано на практиці та краще зрозуміло структуру та механізми взаємодії досліджуваної системи. Ну. . Зазначено, що моделювання дає можливість виявити загальні тенденції розвитку освітньої системи, яка готує майбутніх фахівців, і спрогнозувати можливі моменти її нестабільності та тенденції розвитку освіти [1].

Різні вчені вкладають різний зміст поняття «експертна модель». Більшість розробників даної проблеми під експертними моделями

розуміють описові аналоги, що відображають основні характеристики досліджуваного об'єкта. Це узагальнений образ конкретного профілю експертів і узгоджується з філософським визначенням моделювання [4].

Існуючу модель навчально-виховного комплексу уточнено з урахуванням вимог практики. Вимоги практики відображаються в інформації про діяльність професіонала, його професійну кваліфікацію тощо.

В освітніх дослідженнях моделі можуть служити ідеальним відображенням реального навчального процесу, спрощуючи дослідницький процес і роблячи його більш автономним [5].

Модель ефективна, якщо вона відповідає певним вимогам, які гарантують її функціональність. Тобто достатній ступінь узгодженості з середовищем, в якому модель повинна функціонувати. Простота моделі. Доцільність моделі. Це означає можливість досягнення поставлених цілей навчальної діяльності за допомогою моделей, відповідно до розроблених цілей.

Концепція підготовки майбутніх фахівців до професійного самовдосконалення базується на таких положеннях: Студенти є суб'єктами професійного розвитку. Професійне самовдосконалення – це спосіб формування себе як професіонала та особистості. Професійне самовдосконалення майбутніх фахівців – інтеграція особистісно-професійних елементів у професійному зростанні здобувачів вищої освіти, від початкового рівня підготовки до майбутньої професійної діяльності, формування відповідних знань і вмінь. Процес переходу на новий рівень через та оцінювання компетенцій на їх основі [3].

Розглядаючи питання готовності до професійного самовдосконалення, спробуємо визначити компонентну модель формування готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників. Вона вважається завершеною системою з доповнювальними функціональними елементами. Розроблена нами модель має забезпечувати цілісне бачення

процесу формування підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників в умовах вищого навчального закладу.

Дана модель спрямована на досягнення мети і завдань (підготовка до професійного самовдосконалення) та умов (здійснення теоретико-методичної підготовки викладачів і студентів для формування готовності до професійного самовдосконалення) Доречно зазначити, удосконалення, формування процесу підготовки до професійного самовдосконалення на основі сформованих інтересів і мотивацій (мотиваційно-ціннісна, організація особистісно орієнтованого навчання студентів тощо), етапи формування підготовки до професійного самовдосконалення Підготовка та вдосконалення критерії самовдосконалення (світогляд, мотиваційні цінності, пізнання, активність, особистісна рефлексія), методичне забезпечення (запровадження комплексного підходу до вибору форматів і методів, запровадження інтегрованої психопедагогіки) особистості Впровадження сфери управління в процесу навчання, забезпечення бази знань у сфері професійно-професійного становлення та самовдосконалення, створення ефективного освітнього середовища, що забезпечує можливості для саморозвитку та самореалізації, проведення особистісного та педагогічного моніторингу студентів з метою визначення рівня сформованості навчального процесу. професійний розвиток).

Отже, цілі, завдання, стандарти, рівні, технічне забезпечення, організаційно-освітні умови, етапи формування є структурними елементами моделі досягнення того результату, до якого готуються майбутні соціальні працівники для своєї професійної діяльності. Покращення через проектну діяльність.

Процес формування нового типу професіоналів, здатних швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, кваліфіковано вирішувати соціально-педагогічні проблеми З. Фалінська розуміла в усіх типах закладів освіти та соціальної роботи [34]. Науковці представили модель безперервної професійної підготовки майбутніх соціальних

педагогів, яка включає зміст, завдання, принципи, компоненти, стандарти, види практики, організаційно-педагогічні умови та результати. Розроблена українською дослідницею І. Мельничук модель професійної підготовки майбутніх соціальних працівників з інтерактивними технологіями у вищих навчальних закладах включає предметний, концептуальний, практичний, діяльнісний, діагностичний та результативний елементи [46, с.12].

У рамках підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення здійснюється підготовка педагогів. Якщо розглянути аналітичні моделі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, то виявимо, що всі вони базуються на різних підходах. Усі мають різні компоненти та структури та пояснюють процес навчання та підготовки фахівців.

У нашому дослідженні викликає інтерес формалізація соціокультурних процесів, продемонстрована Є. Родатком, та запропонована ним методика моделювання дидактичних об'єктів [34].

На основі досвіду науковців та проведеного аналізу розробляємо модель підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність (рис. 2.2.1).

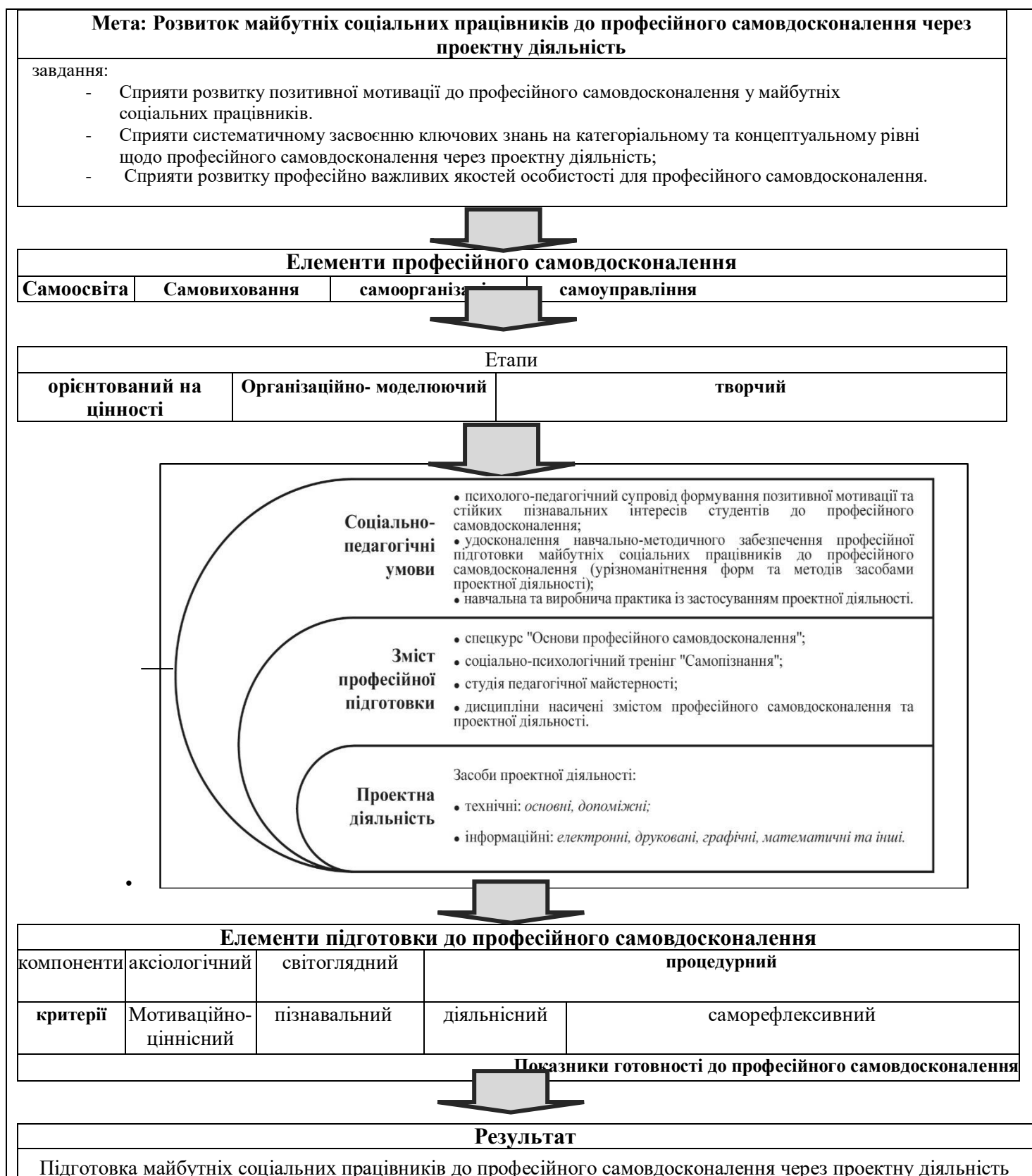

Рис.1. Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність

Модель складається з трьох взаємопов'язаних блоків: концептуального, організаційно-методологічного та узагальнення. У концептуальних блоках розглядаються та демонструються цілі, методичні завдання, компоненти професійного самовдосконалення. Організаційно-процесуальні блоки дають теоретичне обґрунтування процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність, а кожен етап (ціннісно-орієнтаційний, організаційно-модельний, рефлексивно-творчий), відображає соціально-освітні умови (психолого-педагогічний супровід формування у студентів позитивної мотивації та стійкого пізнавального інтересу до професійного самовдосконалення, удосконалення педагогічного та методичного супроводу (через проектну діяльність) (урізноманітнення форматів і методів), навчально-виробничої практичної діяльності з використанням проектів), змістове забезпечення (спецкурси, соціально-психологічні тренінги, діяльність Студії педагогічної майстерності, напрями професійної спрямованості та засоби проектної діяльності). Зведений блок дає можливість визначити стан готовності до професійного самовдосконалення кожного майбутнього фахівця на основі моніторингу змісту професійної підготовки та якості засвоєння практичних елементів. Цей блок моделі створює основу для порівняння та узагальнення результатів навчання із завданнями, сформульованими в концептуальному блоці. Це представлено компонентами та компонентами підготовки до професійного самовдосконалення, ступінь вираженості кожного з яких визначається наступним чином: Критерії та відповідні їм показники на трьох логічних рівнях порівняння: Високий (близький до ідеального показник готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність); середній (адекватна або задовільна вираженість показника), низький (недостатній рівень вираженості або відсутність показника).

Ефективність впровадження методики на основі запропонованої структурно-функціональної моделі визначається за складовими та перевіряється за допомогою критеріїв та відповідних показників.

Прогнозовані результати структурно-функціональної моделі передбачають відповідний рівень підготовки майбутніх соціальних працівників до використання засобів проектної діяльності у професійному самовдосконаленні.

Метою даного дослідження є підготовка майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність, яка, як доведено, включає й навчання.

Прихильники парадигми навчання впродовж життя, зокрема В. Безбороді, О. Набока, С. Омельченко, М. Подбереський, вважають, що ефективність інструментів розвитку особистості залежить від їх системності, комплексності, повноти та повноти їх впровадження. положення, від якого він сильно залежить. Конкретні закономірності розвитку можуть враховувати індивідуальні особливості. Розвиваючи цю думку в рамках нашого дослідження, сутність підготовки до професійного самовдосконалення полягає в тому, що педагоги використовують ці інструменти для вдосконалення свого потенціалу в питаннях навчально-професійної діяльності, що має на меті не лише з'ясувати, а й сформулювати налаштованість на планове самовдосконалення у професійній діяльності та на розвиток творчих здібностей.

Можна виділити декілька основних показників теоретичної важливості моделей процесів: відкритість до оцінювання, послідовність місії вищих навчальних закладів в організації навчального процесу, набуття більш об'єктивних знань про сутність процесу.

Заслуговує на оцінку модель процесу підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників. Це пояснюється тим, що він передбачає незалежний і довільний вибір діагностичних засобів для моніторингу. Відповідає місії вищого навчального закладу щодо організації

навчального процесу. Отримання більш об'єктивних знань про сутність процесу забезпечується зв'язками між компонентами розробленої моделі (стрілки, що вказують зв'язки між елементами) і встановленням ієрархії.

Між ідеальними моделями та реальними програмами професійної освіти та навчання є значні відмінності. Це зумовлює доцільність моніторингу формування професійної самовдоскональної підготовки майбутніх соціальних працівників. Моніторинг рівня готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників передбачає визначення процесу зміни готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників та виявлення факторів і умов змін, що відбуваються. Результати моніторингу є основою для організації освітнього супроводу.

Отже, підготовка до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників через проектну діяльність здійснюється за умов і поступового впровадження методики на основі створеної моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.

Висновки до другого розділу.

У другому розділі роботи представлено деталі проектної діяльності та набір сформульованих положень щодо особливостей підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення, які стануть основою для дослідження та стануть орієнтиром для майбутнього навчання. Воно базується на розробці методики для В його основі – професійний саморозвиток через проектну діяльність соціальних працівників.

Визначено, що елементом професійного самовдосконалення є самоменеджмент, основною метою якого є оптимальне використання наявних ресурсів і свідоме управління своїм життям. Базовим рівнем системи самоменеджменту є особиста ефективність, на основі якої здійснюється ефективне управління власними ресурсами, такими як час, простір, спілкування, фінанси. Самоменеджмент як елемент професійного

самовдосконалення утримує людину на активній життєвій позиції та сприяє формуванню готовності до певних процесів.

Готовність до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників є інтегрованою якістю особистості, яка виявляється у прагненні до самозміни, володінні спеціальними знаннями, навичками його планування, реалізації та аналізу, здатності до здійснення самозмін. характеризується. Реально суб'єктивний досвід особистості базується на свідомій саморегуляції її навчально-професійної діяльності.

У цьому розділі представлено історичний аналіз змісту, структури та деталей використання проектних методів. Аналіз виявив, що метод проектів є засобом навчання учнів і застосування отриманих знань у практичній діяльності, ефективний у поєднанні з іншими навчальними прийомами, які сприяють формуванню особистості як суб'єкта. Діяльність і соціальні відносини.

Особливу увагу приділено вивченню та аналізу сутності проектної діяльності. Це передбачає залучення студентів до цілеспрямованої, практичної, самостійної діяльності з розв'язання задач і формування дослідницьких навичок (планування проектної діяльності, збір, обробка, аналіз та узагальнення інформації). , проведення дослідів тощо) Як наслідок, практичні навички є обов'язковими Детальний аналіз дав змогу визначити засоби проектної діяльності.

Вивчити ситуацію цілеспрямованої підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення в процесі професійної підготовки, вивчити можливості та методи розвитку окремих процесів, Провести опитування осіб, які працюють за фахом. Для вчителів було організовано анкетування «Моє професійне самовдосконалення» та «Педагогічні бар'єри», проведено захід «Самоаналіз мотивацій та перешкод (стимулюючих та гальмуючих факторів)». Як свідчать результати дослідження, підготовка майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення в освітньому процесі ЗВО можлива за умов якісно

організованої системи підготовки студентів і викладачів до цього процесу. встановлено, що це можливо.

Створено структурно-функціональна модель відображає систему визначення цілей і завдань, характеризує процес підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення, виокремлює елементи професійного самовдосконалення, пояснює його соціально-педагогічну Відображає умови, зміст та засоби. Це процес, спрямований на підвищення мотивації та інтересу до самовдосконалення у професійній діяльності, розкриття особливостей і можливостей використання проектної діяльності. Розроблено методику підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність на основі компетентнісного, індивідуально-діяльнісного підходу.

РОЗДІЛ III. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Діагностика рівнів підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення

Основними етапами навчального експерименту є: План експериментального дослідження. Організація дослідів. зробити експеримент. Інтерпретація результатів та обробка отриманих даних методами математичної статистики. Вид експерименту залежить від мети, завдання і характеру дослідження. Як зазначає більшість вчених, для того, щоб проведений експеримент підкорявся принципам ймовірності, необхідно, щоб: Оптимальна кількість студентів і кількість навчань. Надійність методів дослідження. Статистична значущість відмінностей в отриманих даних.

Метою експерименту було перевірити обґрунтованість поставлених завдань дослідження та правильність висновків щодо ефективності теоретично розробленої методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність.

Експериментальна робота складалася з трьох етапів.

Перший етап – Дослідження та аналіз (2022рр.) – складається з ґрунтовного вивчення проблеми, що досліджується, та аналізу її методів, теорії педагогічної, філософської та психологічної літератури з метою аналізу ступеня і зосередиться на аналізі. Аналіз існуючої практики наукової розробки вибраних проблем та їх реалізації. Визначення концептуальних засад, об'єктів, тем, цілей, гіпотез, ключових понять, завдань дослідження.

Другий етап – Формувальний (2023рр.) – присвячений апробації методики реалізації структурно-функціональної моделі процесу підготовки професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників у

вищому навчальному закладі. установа.

Третій етап – (2023) – присвячений аналізу та математичному аналізу результатів формувального етапу експерименту. Підведіть підсумки експериментальної роботи. Уточнити практичні висновки та рекомендації щодо впровадження результатів у діяльність ВНЗ. Створення формалізації обману.

Експериментальним центром дослідження став Полтавський інститут економіки і права відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Для забезпечення репрезентативності вибірки в генеральній сукупності приблизно 10 тис. осіб кількість студентів експериментальної та контрольної груп має становити не менше 61 особи.

Метою дослідницько-аналітичної фази експерименту було визначення початкового рівня готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників, а дослідницькими питаннями цієї фази були:

- Визначити готовність викладачів і студентів до участі в експериментах із впровадження методик підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.

- Знання особливостей навчальних закладів щодо початкового стану підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників, на базі яких планувалося проводити експерименти.

- На етапі підтверджувальних експериментів, визначення змісту підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників.

- Знайти педагогічні можливості різних форм підготовки студентів: освітніх процесів, особливостей професійно-професійної сфери. дослідницька, самостійна робота, позааудиторна громадська діяльність. Самоосвіта та саморозвиток студента.

З цією метою проаналізовано сучасні теоретичні засади вирішення проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного

самовдосконалення, висвітлені в розділах 1 і 2. Розкрито зміст і технічні можливості різних форм впливу на учнів. Навчальний процес, позааудиторна робота, самоосвіта, самоосвітній потенціал студентів. Вивчено досвід окремих вищих навчальних закладів щодо функціонування системи підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників. Була проведена роз'яснювальна робота з викладачами та кураторами навчальних закладів з метою усвідомлення актуальності та практичної важливості даного питання та координації їх підготовки до участі в експерименті. Для отримання повних та достовірних експериментальних даних, які адекватно відображають досліджувані умови задачі, ми використали наступний набір методів дослідження.

1. Розробка та тестування діагностичного обладнання (проекування, моделювання, конструювання, збір інформації, аналіз інформації, управління впровадженням, аналіз ефективності дій) з метою дослідження та аналізу документів вищих навчальних закладів (контент-аналіз) Навчальних планів, програми та курси професійної підготовки зосереджені на досліджуваних питаннях.

2. Метод спостереження. При організації спостережень ми керувалися принципами системності, організованості та послідовності, що передбачало комплексну та регулярну фіксацію дій, ситуацій, процесів.

3. Різноманітні види анкетування (викладачів і студентів), спрямовані на виявлення ставлення майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення та наявності мотивації до самоосвіти, самовиховання та самоорганізації. (анкета). Вивчення рівня сформованості особистісних якостей респондентів, що характеризують аксіоматичні, світоглядні та процесуальні елементи за відповідними критеріями (мотиваційні цінності, пізнавальна діяльність, особистісна рефлексія). Проаналізувати судження студентів, випускників, молодших соціальних працівників, методистів, керівників клінік щодо вдосконалення підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.

4. Тести на виявлення рівня сформованості у майбутніх соціальних працівників знань і вмінь, необхідних для професійного самовдосконалення через проектну діяльність.

5. Інтерв'ю та бесіди зі студентами та викладачами для уточнення даних, отриманих на етапі дослідження та аналізу експерименту. Хоча дослідження проводилося на вибірковій основі, достовірність даних була забезпечена дотриманням принципу випадковості відбору. Провести індивідуальні та групові співбесіди з представниками ВНЗ. Порівняльний аналіз отриманих відповідей та даних, отриманих у результаті застосування інших методів дослідження, дозволив об'єктивно зрозуміти ситуацію досліджуваних питань.

6. Спрямований на отримання попередньої інформації щодо предмета дослідження та визначення педагогічних умов реалізації розробленої моделі процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність Методи експертного оцінювання. а також його ефективність. З метою отримання якісної експертної оцінки в дослідженні брали участь студенти, викладачі та провідні науково-педагогічні працівники з високим професійним рівнем і практичним досвідом з досліджуваних питань.

7. Математично-статистичний метод з використанням критерію χ^2 для порівняння розподілу об'єктів у двох вибірках за рівнем показників, визначених для формування досліджуваного явища. Зміни статистичних властивостей дослідних і контрольних зразків аналізують за певними критеріями значущості.

Аналізуючи складність завдання, всі учасники експерименту серед значної кількості вчителів відзначали підвищену агресивність і недоброзичливість сучасних учнів. Про відсутність взаєморозуміння, якому сприяє руйнація базових цінностей сучасної культури. Основна увага приділяється уникненню невдач і відсутності свідомо побудованих життєвих стратегій, планування та навичок прогнозування.

Викладачі також вважають, що інтерес студентів до професійної підготовки знизився, а вищі навчальні заклади як культурні центри покликані не тільки розвивати пізнавальні здібності та діяльність майбутніх фахівців, а й сприяти їм. соціальних працівників, що є потреба в соціальних працівниках. Серед умов, що заважають педагогам ефективно професійно готувати майбутніх соціальних працівників, названо незадоволеність педагогічною діяльністю (42%) та виснаження (68%). На запитання, як підвищити ефективність участі вчителів у роботі, що формує підготовку до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників, 92% респондентів бажали набути навичок проектної діяльності та тайм-менеджменту відповіли. Так, 86% викладачів ЗВО вважають, що вони недостатньо підготовлені до підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення в умовах зміни реалій життя людини, нації, зрештою, вищої освіти.

Майже 100% викладачів, які брали участь у дослідницько-аналітичному етапі експерименту, відзначили необхідність створення системи підготовки студентів до професійного самовдосконалення та визнали важливість проектної діяльності в зазначеному процесі.

Отже, труднощами, які відзначили учасники експерименту на початку організації спостереження та аналізу ситуації навчального процесу у ВНЗ, були: Уміння проводити роботу з формування підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників у сучасних умовах. Важко знайти вільний час для самостійного навчання та не вистачає часу на ознайомлення з інноваційними освітніми технологіями. Проте більшість викладачів вищих навчальних закладів визнають необхідність вдосконалення своїх знань на даному етапі розвитку освіти.

Наприклад, понад 65% викладачів засвідчили, що прагнуть у своїй професійній діяльності сформувати готовність студентів до вищого рівня професійного самовдосконалення як майбутніх соціальних працівників. Потреба в таких знаннях є об'єктивною. Педагоги розуміють, що лише

педагоги, які володіють цими якостями, можуть формувати підготовку студентів до професійного самовдосконалення як майбутніх соціальних працівників.

Тому процес підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення є актуальним завданням вищої школи. Адже аналіз ситуації доводить, що теоретичні, методологічні та технічні основи підготовки майбутніх соціальних працівників, спрямованих на професійне самовдосконалення у вищих навчальних закладах, є недостатньо розробленими. Недостатній рівень знань щодо методів і засобів професійного самовдосконалення. У процесі викладання професійно орієнтованих дисциплін використання проектної діяльності як елемента професійного самовдосконалення має фрагментарний характер. Проте протягом усього навчального процесу у ЗВО є можливості для забезпечення професійного розвитку та формування професійного світогляду.

Засвоєння програмового змісту з різних галузей має здійснюватися через емоційно-ціннісне ставлення до навчальної ситуації, що сприяє особистісному, соціальному та професійному розвитку майбутніх фахівців, зміцненню світоглядної позиції, розкриває важливість набутих знань для розвитку позитивних компетенцій. соціальна поведінка. Тому, виходячи із сучасних освітніх тенденцій, викладачі вищих навчальних закладів вважають за необхідне змінити організацію процесу формування підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників.

Теоретичне обґрунтування проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення, визначення структурних елементів 1 та 2 розділів. Використовуючи відповідні критерії, тепер можна здійснити педагогічну діагностику початкового рівня сформованості цього явища в учнів.

Обираючи критерії підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення, ми враховували зміст компонентів структури (див. розділи 2, 3). Причому виділяються наступні основні

критерії: мотивація та ціннісні орієнтації (позитивне ставлення до професійної діяльності), когнітивність (система знань та інтересів, необхідних для професійного самовдосконалення), активність (професійні вміння та навички, необхідні для самовдосконалення), особистість. рефлексія (формування якостей, умінь і здібностей до професійного самовдосконалення). На всіх етапах дослідження передбачався моніторинг ступеня сформованості всіх виділених елементів підготовки до професійного самовдосконалення студентів – майбутніх соціальних працівників, за визначеними критеріями. Розроблена дослідницька програма пошуково-аналітичного етапів (методика, план спостереження, відповідні блоки анкетування, бесіди, ситуаційного моделювання, вправи) підвищує вихідний рівень професійного самовдосконалення студентів – майбутніх соціальних працівників. Мета полягала в діагностиці. Базуючись на трьох елементах: аксіоматичному, світоглядному та процесуальному, ми представляємо мотиваційні цінності, когнітивну, активну та особистісну рефлексію як відповідні критерії з відпо За результатами теоретичного аналізу ми визначили такі важливі характеристики рівня готовності студентів, тобто майбутніх соціальних працівників, до професійного самовдосконалення:

Високий рівень підготовки до професійного самовдосконалення соціальних працівників характеризується загальною ерудованістю студента, широким кругозором, глибиною, кількістю та системністю знань. Чітко виражене позитивне ставлення до професійного самовдосконалення. Сформовано професійно важливу мотивацію майбутньої діяльності соціального працівника, стійкий пізнавальний інтерес до формування та вдосконалення професійних знань. Сформована система цінностей, яка виражається у вигляді переконань і орієнтована на загальнолюдські цінності. Наявність потреби в дотриманні прав та обов'язків. Особистісні якості сформовані на високому рівні (відповідальність, самостійність, активність, цілеспрямованість, самостійність, гнучкість), уміння оцінювати та аналізувати свою професійну діяльність (самодіагностика), у професійній

діяльності стійкий намір подати себе. Здатність до саморегуляції, здатність до рефлексії. Стійке позитивне ставлення до професійного самовдосконалення та виправлення власних недоліків, комплексні вміння застосовувати знання у професійній діяльності. Вони проявляються на творчому рівні. Середній рівень підготовки до професійного самовдосконалення студентів – майбутніх соціальних працівників виявляється наявністю достатнього рівня знань. Розвинена свідомість виникає в залежності від ситуації. Професійні знання розвинені слабо. Переконавання майбутніх соціальних працівників про необхідність професійного самовдосконалення в процесі навчання, наявність соціальної мотивації. Прагнення до самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення проявляється залежно від ситуації. Самоорганізаційна діяльність і підготовка відбуваються поступово залежно від ситуації. Можна відстежити фрагментарну експертизу та фрагментарне засвоєння основних концепцій проектної діяльності.

Низький рівень підготовки студентів, тобто майбутніх соціальних працівників, до професійного самовдосконалення проявляється у відсутності сукупності знань або їх фрагментарності, тобто в низькій освіті. Нерозвинена професійна свідомість, низький рівень професійних знань, відсутність мотивації до самовдосконалення. Потреба в дотриманні прав і обов'язків не сформована. Незначна соціальна активність і прагнення до професійної самотрансформації. У вас невеликий або відсутній досвід організації проектної діяльності. Поведінкова саморефлексія недостатньо розвинена, а самоефективність низька.

Отже, у результаті діагностики показників, що свідчать про ступінь готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність, отримано наступні результати за мотиваційно-ціннісними критеріями аксіоматичних елементів. Спрямованість на професійне самовдосконалення, цінність переконань. Потребу у високому рівні самовдосконалення визнали 15% в

експериментальній групі та 17% в контрольній групі. В досліді в середньому 44%, а в контролі – 44%. Вони були лише 41% в експерименті та 39% у контролі відповідно.

Аналіз відповідей виявив, що уявлення студентів про підготовку до професійного самовдосконалення через проектну діяльність як систему цінностей менш структуровані та більш інтуїтивні. Більшість опитаних студентів не розуміють основної суті цього явища.

Для студента зі сформованою професійною мотивацією найважливішою мотивацією прийняття мети професійної підготовки є усвідомлення її важливості у виконанні професійних обов'язків соціального працівника, які ставить перед ним сучасне українське суспільство, усвідомлення викликів, які постають перед ним. Для респондентів, мотивованих успіхом, характерні такі стимули, як можливість проявити себе, якнайкраще продемонструвати свої здібності, отримати в цьому визнання та отримати певну посаду. Частина студентів мотивує творчий характер професійної діяльності, що відповідає їх особистості та здібностям. Відповідно до розробленої діагностичної карти діагностичний розділ має на меті виявити рівень підготовки майбутніх соціальних працівників до світоглядного компоненту до професійного самовдосконалення через проектну діяльність, показниками якого є: . Володіння спеціальними знаннями щодо понятійно-категоріального рівня, професійного самовдосконалення та проектної діяльності) та організації професійного самовдосконалення через проектну діяльність. Це забезпечує специфіку його професійної діяльності.

Перш за все необхідно було перевірити початковий стан знань і загальної підготовки студентів, їх професійні здібності та якість навчання. Для цього було використано експертну оцінку та проведено дослідження на основі розробленої анкети. Анкета 1. «Оцінка обізнаності з основами проектної діяльності». Анкета 2. «Чинники професійного самовдосконалення та його розвитку». Анкета 3 «Визначення вираження когнітивних

компонентів світоглядних компонентів». Перший діагностичний розділ дав змогу оцінити якість знань щодо основ проектної діяльності та самоменеджменту та сформулювати своє бачення, особливо щодо потреб професійного розвитку майбутніх соціальних працівників. Важливою була також самооцінка кожним студентом рівня знань та позиція самовдосконалення у професійному саморозвитку соціального працівника.

У ході анкетування визначено знання та розуміння студентами основних засобів і методів проектної діяльності та самоуправління, розуміння елементів самовдосконалення (самоосвіти, самовиховання, саморозвитку). . Аналіз анкети також дав змогу з'ясувати власні судження майбутніх соціальних працівників щодо професійного самовдосконалення та здійснення проектної діяльності, їх уявлення про важливість моральних норм у професійній діяльності.

Тому, відповідаючи на питання «Чи потрібні мені знання про проектну діяльність?», більшість респондентів (77%) відповіли «Так для виконання функцій, пов'язаних з життєдіяльністю». (13%): «Так, для майбутньої професійної діяльності»; (8%): «Важко відповісти»; (2%): «Не бачу в цьому потреби». , студенти Примітно, що 30% з них бажають опанувати проектну діяльність на високому професійному рівні для виконання функцій, пов'язаних як з ж Серед шляхів удосконалення підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність студенти запропонували такі: Запровадження профільного навчання на профільних курсах (16%). Збільшення кількості годин на викладання дисциплін: «Прикладні методи в соціальній роботі», «Основи професійного самовдосконалення», «Інноваційні технології в соціальній сфері» (23,3%). Консультування студентів з питань самоменеджменту та тайм-менеджменту (19,1%). Зросла якість та кількість творчих завдань на уроці для вибору самостійного розв'язання (41,6%). Щодо подальшої оптимізації процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність можна

зазначити наступне: Включення в уроки систем ділових ігор, що відтворюють ситуації з реального життя (32%). Зустрічі та бесіди з успішними соціальними працівниками (21%). Більша участь вищих навчальних закладів у громадських формах суспільного життя (22%). іттедіяльністю, так і з майбутньою професією соціального працівника. Проте також варто відзначити, що 15% респондентів не змогли відповісти на запитання. На запитання про зміст підготовки соціального працівника першими відповідями були «історія соціальної роботи» (70%) та «вступ до спеціальних галузей» (61%); «Вступ» (61%). «Технології в соціальній роботі» (24%), «Соціальна робота в різних вікових категоріях» (26%), «Інноваційні технології в освіті» (18%). Недержавний сектор у соціальній сфері (6%), «Технології соціально-освітньої діяльності в зарубіжних країнах» (6%), «Професійна творчість у соціальній сфері» (12%). Проведено дослідження з метою виявлення джерел професіоналізму та його значення в подальшому навчанні. Як результат, найбільшими джерелами інформації для вирішення проблемних завдань професійного характеру, як загальнодоступних, так і вибіркового, є: «ЗМІ» - (46%); «Фахова література» - (24%); «Спілкування зі знайомими». і друзі" - (16%); "Звернення до вчителя" - (14%).

Отже, якщо порівнювати результати дослідження сформованості когнітивних стандартів підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників за компонентами світогляду, констатуємо, що студенти контрольної та експериментальної груп опинилися приблизно в однаковому становищі. Низький рівень – 52% студентів контрольної групи та 51% студентів експериментальної групи. У середньому 36% і 37% відповідно. На вищому рівні кількість студентів у контрольній та експериментальній групах становить 12% та 13%.

Відповідно до розробленої діагностичної карти експерименту ми досліджували рівень готовності майбутніх соціальних працівників процесуальних елементів до професійного самовдосконалення через проектну діяльність за діяльнісним та особистісно-рефлексійним критеріями.

До показників оперативних стандартів підготовки майбутніх соціальних працівників відноситься сформованість майбутніх соціальних працівників. Професійні навички (планування, моделювання, програмування, оцінка результатів). Потенційна здатність до організації та здійснення самостійної діяльності, необхідної для досягнення конкретних цілей. Оволодіння сучасними психологічними техніками. Використовуйте прийоми самоконтролю. Показники особистісної рефлексивності включають сформованість професійно важливих якостей (активність, цілеспрямованість, самостійність, гнучкість), здібностей і здібностей до особистісного самовдосконалення. Уміння оцінювати та аналізувати власну професійну діяльність (самодіагностика). Стійкий намір проявити себе у професійній діяльності. Здатність до саморегуляції, здатність до рефлексії. Стійке позитивне ставлення до професійного самовдосконалення та виправлення недоліків.

Для визначення рівня готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників за професіоналізмом за нормативами діяльності та їх показниками використовувалася наступна методика: Опитувальник «Діагностика потреби в самовдосконаленні» (Р.Д. Бабушкіна) та опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки» (В. Моросанова) щодо визначення саморегуляції поведінки.

Опрацювання анкетних даних дало змогу визначити наступні рівні підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність за стандартами діяльності.

Так, під час дослідження сформованості процесуальних елементів підготовки до професійного самовдосконалення за нормативами діяльності в контрольній групі виявлено високий рівень – 5%, в експериментальній – 10%. Середній рівень продемонстрували 39% студентів експериментальної групи та 38% студентів контрольної групи. Низький рівень характерно для 51% студентів експериментальної групи та 58% студентів контрольної групи.

За особистісними рефлексивними критеріями та їх показниками було

використано наступну методикау для визначення рівня готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність з позицій професіоналізму. Р. Шварцер і М. Єрусалім» і метод діагностики рефлексивності (опитувальник А.В. Карпова).

Опрацювання анкетних даних дозволило визначити за особистісно-рефлексивними критеріями наступний рівень готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність: високий рівень в контрольній групі становили 17% і 14% в експериментальній групі. Середній рівень продемонстрували 46% студентів експериментальної групи та 50% студентів контрольної групи. Низький рівень характерно для 41% студентів експериментальної групи та 33% студентів контрольної групи.

Отже, за результатами дослідження та аналізу етапу експерименту можна зробити такі висновки: Багато опитаних студентів як контрольної, так і експериментальної груп переконалися у важливості підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення для вирішення проблем, пов'язаних із повсякденним професійним життям. свої знання та вміння. Для майбутньої професійної діяльності. Звичайно, це потребує створення відповідних освітніх умов, які усувають цю прогалину. Досить низькі результати самооцінки рівня готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників (переважно через низький рівень знань та відсутність практичних навичок) поєднуються з певним незадоволенням зусиллями навчальних закладів. є. Відображено також цей напрям та активне прагнення більшості респондентів підвищити рівень готовності до професійного самовдосконалення та розвивати подальший інтерес до роботи. Виявлені результати підтверджують необхідність удосконалення процесів, що формують готовність студентів до професійного самовдосконалення у професійній підготовці, а також свідчать про значну мотивацію до підвищення рівня професійної підготовки.

3.2 Реалізація моделі підготовки майбутніх соціальних

працівників до професійного самовдосконалення засобами проектної діяльності.

Теоретичний аналіз проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність дав змогу визначити соціально-освітні умови, що забезпечують ефективність цього процесу, а саме:

1. Психолого-педагогічний супровід формування у студентів позитивної мотивації та стійкого пізнавального інтересу до професійного самовдосконалення.

2. Удосконалення педагогічно-методичного забезпечення професійної підготовки професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників (урізноманітнення форм і методів через проектну діяльність).

3. Навчально-виробнича практика з використанням проектної діяльності

Ефективність процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність залежить від проектування, прогнозування, моделювання та контролю всіх його складових. Це дало змогу продемонструвати, спроектувати та впровадити розроблену структурно-функціональну модель підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність у навчальному процесі професійної підготовки.

Програма дослідно-експериментальної роботи відображала концептуальний план реалізації освітніх процесів у ВНЗ і була спрямована на вирішення таких основних завдань:

- Виявлення готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення шляхом проектної діяльності як сукупності стійких аксіоматичних, світоглядних і процесуальних елементів, вироблених у процесі професійної підготовки. Ці елементи обумовлюють використання проектної діяльності в професійних цілях самовдосконалення;
- Продемонструвати, чи готові майбутні соціальні працівники до

професійного самовдосконалення через проектну діяльність у системі професійної діяльності фахівців.

- Сприяти розвитку позитивної мотивації до професійного самовдосконалення у майбутніх соціальних працівників

- Сприяє систематичному засвоєнню спеціальних знань (на концептуальному та категоріальному рівні).

- Забезпечити набуття майбутніми соціальними працівниками досвіду застосування проектної діяльності в процесі професійного самовдосконалення.

- Сприяти розвитку професійно важливих якостей для професійного самовдосконалення.

Готувати майбутніх соціальних працівників до реалій професійної діяльності в мінливих соціально-економічних умовах з розвитком суспільства.

Експериментально-дослідна робота включає наступні напрями:

- Через проектну діяльність підвищити педагогічну майстерність викладачів вищих навчальних закладів у сфері підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.

- Реалізація дидактичного потенціалу нормативних дисциплін для професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

- Організація позакласної та громадської роботи зі студентами та молоддю.

Формувальними етапами дослідно-експериментальної роботи є підготовчий етап (створення педагогічно-методичного забезпечення методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність), організаційно-технічний етап (розроблено та здійснено в три підетапи. проведено методологію) та аналітичну (здійснено аналіз та узагальнення).

На підготовчому етапі розроблено педагогічно-методичне забезпечення методики підготовки майбутніх соціальних працівників до

професійного самовдосконалення, представлене експериментальною програмою спецкурсу «Основи професійного самовдосконалення». На організаційно-технічному рівні розроблена методика поступово реалізовувалася через визначені напрями, форми, методи та засоби навчальної діяльності. З аналітичної сторони дослідницька робота була проаналізована та узагальнена.

Програма формувального експерименту була представлена таким чином.

- Ініціативи Студії педагогічної майстерності щодо формування підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників, орієнтовані на викладачів та кураторів академічних груп ВНЗ, які увійшли до експериментальної групи.

Впровадження тренінгової програми соціальної психології «Самопізнання» для студентів 1-2 курсів.

– Впровадження спецкурсу «Основи професійного самовдосконалення».

- Систематичні рекомендації щодо підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.

На підготовчому етапі формувального експерименту між студентами та викладачами проводиться роз'яснювальна робота з метою адаптації учасників навчального процесу до діяльності в умовах реалізації розробленої методики формування готовності до професійного самовдосконалення. зрозумів. Люди, які в майбутньому стануть членами суспільства. Визначальною рисою даної методики стало визначення доцільних педагогічних дій на основі конкретних ідей – формування підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників та конкретних очікуваних результатів. Формування високого рівня всіх елементів підготовки до самовдосконалення поліпшення. Побудувати педагогічний ланцюжок відповідних дій відповідно до обраних цілей. Врахування освітніх принципів та забезпечення роботи методики через

взаємозалежну діяльність усіх суб'єктів навчального процесу. Застосування комплексу елементів розробленої методики. Контроль і відновлення за допомогою перевірених заходів і механізмів моніторингу.

В якості підготовчого етапу ми провели тренінг із соціальної психології «Самосвідомість для студентів 1-2 курсів» з метою поширення інформації (див. додається). У нашому дослідженні вся програма навчання була проведена на другому курсі.

Також на підготовчому етапі проводилась робота у співпраці з викладачами та кураторами студентських груп, з метою впровадження методики навчання професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників. Через спеціально розроблену систему позааудиторної роботи, набуття знань щодо впровадження інноваційних технологій та інтерактивних методик, оволодіння методами діагностики та моніторингу рівня професійної самопідготовки майбутніх соціальних працівників, Створити позитивне середовище для студентських колективів. Покращення через проектну діяльність.

Під час діяльності Студії педагогічної майстерності проводяться спеціальні тренінги та майстер-класи із самоменеджменту для викладачів та кураторів навчальних закладів з метою ознайомлення та набуття досвіду застосування інноваційних педагогічних технологій в класному навчанні Мені вдалося. У ситуації організації позакласної роботи та в процесі самоорганізації.

Реалізація методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення представлена як послідовна реалізація дидактичного ланцюга педагогічних дій, спрямованих на формування: знань про проектну діяльність та самовдосконалення (поєднання елементів самовдосконалення (освіта, самовиховання, самоорганізація, самоуправління)). Переконання, професійне мислення.

Етапи методики підготовки професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників визначено як ціннісно-орієнтаційний етап,

етап моделювання змісту та етап рефлексивного творення.

Метою ціннісно-орієнтаційного етапу реалізації методики підготовки професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників була підготовка студентів до активної співпраці з викладачами. Сприйняття студентами важливості зазначеного процесу для майбутньої професійної діяльності, формування позитивної мотивації до самовдосконалення.

Питання на цьому етапі полягали в наступному. Системно побудувати цілі та завдання навчання професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників. Визначення змісту елементів, що утворюють кожен елемент підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників. Визначити доцільні педагогічні та системні засоби, форми і методи навчання, методи діагностики та управління набутими знаннями.

Отже, робота першого етапу впровадження методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність здійснювалася за такими напрямками:

- Формування майбутніх соціальних працівників, що комплексно охоплює сутність підготовки майбутніх соціальних працівників до їх професійного самовдосконалення.

- Роз'яснення основних положень законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у сфері соціальної діяльності.

- Забезпечити засвоєння майбутніми соціальними працівниками основ проектної роботи як елементу професійного самовдосконалення.

- Знати елементи професійного самовдосконалення.

- Забезпечення організаційно-методичного супроводу вивчення та засвоєння проектної діяльності майбутніми соціальними працівниками.

Що було надано:

- позитивна мотивація до самовдосконалення,

- бажання змінити себе,

- визнання цінності професійного самовдосконалення для майбутньої

професійної діяльності в умовах, що змінюються;

- бажання студента отримати професійно важливі знання та досвід;
- Ціннісно-свідомі знання з соціально та особисто важливих позицій.

Результатом даного етапу впровадження даної методики є формування у майбутніх соціальних працівників мотивації та усвідомлення цінності професійного самовдосконалення, а також підготовка майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення в соціально орієнтованих умовах. підкреслити важливість утримання порядку. Навчальна та професійна активна діяльність.

Перший етап впровадження методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення виконуватиме мотиваційну функцію та конструктивно поступально розвиватиме актуальні професійні знання для всіх учасників навчального процесу, налаштовуватиме їх на оволодіння та подальший розвиток творчого потенціалу.

Наступним етапом впровадження методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність стало організаційне моделювання. Перехід від одного етапу до іншого відбувається тоді, коли учні вже мають певний рівень знань. Метою другого етапу впровадження методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення є виявлення на рівні категорій і понять, що складають сутність професійного самовдосконалення та визначають готовність до професійного самовдосконалення. Це було систематичне засвоєння важливих знань. Соціальним працівникам варто використовувати проектну діяльність з метою професійного самовдосконалення. Основним завданням цього етапу була систематизація та удосконалення знань, отриманих під час засвоєння спецкурсу «Основи професійного самовдосконалення». Пояснимо програму спецкурсу.

Навчальна програма напряму підготовки «Основи професійного самовдосконалення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму підготовки 231 «Соціальна робота».

Спецкурс «Основи професійного самовдосконалення» дозволяє студентам інтегрувати набуті знання та вміння та розвивати науковий світогляд, уміння будувати власні життєві та професійні плани, розуміння етики, моралі та права. формують норми. Професійна культура сучасних соціальних працівників.

В основі спецкурсу «Основи професійного саморозвитку» лежить проблема вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації майбутніх соціальних працівників з використанням засобів проектної діяльності в процесі професійного саморозвитку. Спецкурси займають провідне місце в системі професійно-компетентної підготовки майбутніх фахівців вищих навчальних закладів.

Метою навчального курсу є підготовка майбутніх соціальних працівників у системі вищої освіти до досягнення висот особистісного та професійного розвитку через проектну діяльність та професійне зростання.

Пропозиція курсу фокусується на наступних завданнях:

- Розширення та поглиблення знань у сфері професійного самовдосконалення.
- Розвиток необхідних умінь професійної самоосвіти, самовиховання, самоорганізації та самоменеджменту майбутніх соціальних працівників через проектну діяльність під час навчання у ВНЗ.
- Стимулювання особистісного та професійного самовдосконалення.
- Студенти виробляють особистісні стратегії професійного самовдосконалення під час навчання.
- Повідомити студентам теорію та практику організації проектної діяльності, сформулювати уявлення про етапи проектної діяльності та оволодіти її основами.
- Розвиток навичок самостійного дослідження в контексті проектної діяльності, розвиток навичок творчого дослідження, засвоєння основ проектної документації та презентації.
- Забезпечення того, що розроблені навички та компетенції дизайну

можна застосувати на практиці.

Третій етап передбачає поглиблення та розвиток рефлексивних навичок, таких як самоаналіз та самооцінка.

Кінцевим результатом використання робочого зошита шляхом реалізації акмеологічного підходу є акмеологічна та рефлексивна спрямованість особистості. Це мотивація (інтерес до процесу, змісту та результату діяльності), прагнення до професійного успіху, самоспрямованість. Розвиток, професійна цілепокладання (усвідомлення та вибір цілей власної діяльності, самовдосконалення), схильність і здатність до саморефлексії.

Традиційна думка полягає в тому, що якщо людина не рефлексує, вона не виконує свою роль агента навчального процесу. Про індивідуально-орієнтоване навчання в даному випадку говорити не можна. Проблеми, з якими доводиться стикатися при впровадженні елементів рефлексії в традиційний освітній процес, полягають у тому, що учні не відчують потреби усвідомлювати власне зростання та зростання, не можуть визначити результати чи причини проблем і не можуть зрозуміти, що є Це означає, що в багатьох випадках неможливо точно сказати, що відбувається. у своїй діяльності. Основна відмінність у викладанні курсів полягає в тому, що зміст навчання відповідає завданням підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення, а перегляд змісту та методики навчання є принциповим. У зв'язку з цим у викладанні курсу «Основи професійного самовдосконалення» переважно використовуються інтерактивні методи навчання.

- Проблемна лекція - лекційний формат, у якому студенти разом із викладачем беруть участь у процесі вивчення та оцінки поточної ситуації.

- Аналіз конкретних ситуацій (кейси). Це передбачало виявлення проблем у сфері соціальної роботи та їх колективне обговорення, що дало можливість познайомити студентів з варіантами вирішення конкретних проблемних ситуацій.

- Семінарське обговорення для з'ясування питань та перспектив соціальної роботи.

- «Круглі столи» спрямовані на формування навичок обговорювати проблеми, обґрунтовувати передбачувані рішення, відстоювати свої переконання.

- Проектні технології, що дозволяють учням створювати власні «освітні продукти» - Концепції та програми розвитку життєвих проектів, волонтерських проектів, освітніх організацій тощо.

Третій рефлексивно-творчий етап методики, що формує підготовку до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників через проектну діяльність, орієнтований на професійні та особистісно важливі якості студентів у контексті наукової та позааудиторної діяльності. при самовдосконаленні. , а також навчальна та виробнича практика.

Важливим на рефлексивно-творчому етапі є те, що знання, набуті й усвідомлені в процесі формування готовності до професійного самовдосконалення, трансформуючись у особистісні цінності, впливають на реальну поведінку. Для студентів важливо було зрозуміти, що це насправді регулювання. Переконання, що переживаються емоційно і реально втілюються у професійній діяльності. Тому кожен майбутній соціальний працівник, як суб'єкт практичної діяльності, накопичує власний досвід, особисто формує стратегії вирішення професійних завдань, формує емоційно-ціннісне ставлення до цього процесу, на основі чого я сформувала свій стиль діяльності. Але формування, удосконалення та розвиток унікальних стратегій і унікальних стилів вирішення проблем були можливі лише в системі спільної діяльності.

Засвоєння навчальної інформації набуває особистісного змісту лише в контексті загальногуманістичної позиції соціального працівника. Вона визначає інтерпретацію інформації, отриманої з різних галузей знань, і спрямовує стратегію практичних дій під час залучення майбутніх фахівців до навчання. Вивчення різноманітних навчальних методик здійснення

професійної діяльності. Для нього оволодіння засобами проектної діяльності стає умовою реалізації загального уявлення про професіонала, що втілює ідеал соціального працівника як людини. Тому під час оволодіння методами самоосвіти студенти звикали створювати особистісні та життєві програми професійного самовдосконалення, працювали над робочими зошитами та щоденниками «успіхів і досягнень».

Під час навчання у вищих навчальних закладах майбутні соціальні працівники, швидше за все, використовуватимуть такі види проектів: Текстові проекти, проведення опитувань, створення рекламної продукції. освітній проект. Ефективність такого типу проекту можна додатково підвищити, якщо проект базується на Інтернеті, який надає такі інструменти: електронна пошта, Skype, додаток Gmail, Zoom, Moodle.org, Google Classroom (Додаток) . Під час практичних занять проводились «проектні зустрічі», які надали студентам можливість поспілкуватися з фахівцями своєї справи та поділитися досвідом у своїй галузі. Тому в ході експериментальної роботи реалізовано всі етапи методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність. Виходячи з вищевикладеного зауважимо, що в даному пункті наголошується на поетапній реалізації методики через реалізацію структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність у професійній системі Звертаємо увагу на наступне . Підготовка майбутніх соціальних працівників. Відповідно до визначених структурних елементів підготовки професійного самовдосконалення соціальних працівників подано розроблений методичний матеріал, який знаходився в експериментальній групі в ході дослідницької роботи.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі роботи представлено процес і результати експериментальної перевірки розробленої в ході науково-теоретичних досліджень методики підготовки майбутніх соціальних працівників до

професійного самовдосконалення через проектну діяльність. Загальні принципи організації та проведення дослідів. роботи (етапи, методи, засоби діагностики, методи оцінки), остаточний аналіз результатів експерименту (визначення ефективності методики, порівняння вхідних результатів з підсумковим діагнозом підготовчої складової та визначення стану впровадження підготовчий компонент цілі дослідження). Метою експерименту було перевірити обґрунтованість поставлених завдань дослідження та правильність висновків щодо ефективності теоретично розробленої методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність. Дослідження проводилося в три послідовних етапи: дослідницький аналіз, формувальний аналіз і остаточний аналіз. Перший етап – пошуково-аналітичний – присвячений теоретичному аналізу педагогічної, філософської та психологічної літератури з метою ґрунтовного вивчення досліджуваної проблеми та шляхів її вирішення. Другий етап (формувальний етап) присвячено впровадженню методики реалізації структурно-функціональної моделі процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність у вищих навчальних закладах.

Третій етап (підсумково-аналітичний етап) присвячений аналізу та математичній обробці результатів формувального етапу експерименту. Узагальнення результатів експериментальних досліджень.

Перевірку ефективності розробленої структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення буде здійснено в ході завершального аналітичного етапу експериментальної роботи, на якому буде досліджено динаміку рівня професійного самовдосконалення -підготовка.вирішено. - Удосконалення майбутніх соціальних працівників після впровадження в навчальний процес відповідних засобів авторської методики. На цьому етапі також проведено порівняльний кількісний та якісний аналіз рівня сформованості всіх

елементів підготовки до професійного самовдосконалення за допомогою розробленої програми діагностичного методу. Ця програма була застосована на етапі дослідження та аналізу. Експерименти з подальшим порівняльним аналізом та статистичною обробкою отриманих даних на кінцевому та аналітичному етапах

За допомогою педагогічного моніторингу відслідковується динаміка формування всіх елементів, що готують майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення за визначеними критеріями, доведено позитивні якісні зміни в кожному структурному елементі. Формування ставлення до професійної діяльності. Інтерес до професійного самовдосконалення. Знання складових професійного самовдосконалення та проектної діяльності на рівні уявлень та концепцій. Компетенції та навички, необхідні для професійного самовдосконалення. особисті якості.

Як і на початку дослідження, для визначення динаміки рівня готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників ми використовували комплексний підхід, вивчаючи всі його складові за визначеними критеріями, методи діагностики використовували неодноразово. Збір даних.

Дані, які підтверджують результати дослідження. Для обробки даних і встановлення кількісних залежностей між явищами, що вивчаються, у педагогіці застосовують математичні та статистичні методи. Ці методи допомагають оцінити результати дослідів, підвищити достовірність висновків і створюють основу для теоретичних узагальнень. Для визначення валідності експерименту за допомогою математичної статистики ми застосовуємо незалежний тест на однорідність вибірки за критерієм (коефіцієнт Пірсона) на початку та в кінці дослідження. Сформулюємо нульову гіпотезу (H_0) та альтернативну гіпотезу (H_a).

Проте, – різниці в емпіричному розподілі експериментальної та контрольної груп немає, що дає підстави вважати, що рівень готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників є

практично однаковим.

На: Експериментальна та контрольна групи мають різні емпіричні розподіли. Це дає підстави вважати, що рівень підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників є різним і важливим.

Щоб зробити висновок, яку гіпотезу (основну гіпотезу чи альтернативну гіпотезу) слід прийняти, використовувався χ^2 - статистичний критерій (критерій Пірсона), який підходить для аналізу даних, вимірних за порядковою шкалою.

На підставі даних про спостережувані результати (показники дослідної та контрольної груп) розраховували емпіричні значення стандартів і порівнювали їх з відомими еталонними значеннями (представленими в таблиці критичних значень). Значення критерію із заданою ймовірністю помилки (рівнем значущості).

У нашому дослідженні вибрано рівень ймовірності помилки 0,05. Тобто ймовірність помилки становить 5%. Тобто довіра до результатів становить 95%. Критичне значення статистичного стандарту трьох рівнів ($L=3$) за стандартною таблицею становить 5,99.

Діагностичними заходами на заключному етапі аналізу експерименту були анкетування, тестування, самодіагностика, проведення підсумкових семінарів та практикумів з питань самовдосконалення. Це дало змогу порівняти дані, отримані на етапі аналізу дослідження та етапі підсумкового аналізу, і зробити відповідні висновки щодо зміни рівня готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників.

На основі порівняння даних, отриманих після редіагностики експериментальної та контрольної груп, проведено якісний та кількісний аналіз отриманих результатів щодо рівня сформованості елементів підготовки до майбутнього професійного самовдосконалення. Соціальні працівники відображені в таблицях і малюнках.

Результати досліджень, що доповнюють та розширюють існуючі наукові розробки. Ми проаналізуємо результати опитування за кожним

критерієм. Діагностика готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення

За результатами підсумкового етапу аналізу судимо про зміни, що відбулися у підготовці до професійного самовдосконалення, за мотиваційно-ціннісним критерієм світоглядного компоненту, який відображає загальний світоглядний рівень майбутніх соціальних працівників. Сукупність спеціальних знань, їх глибина та обсяг.

В експериментальній групі суттєво зросла кількість студентів із високим та середнім рівнями підготовки до професійного самовдосконалення як майбутніх соціальних працівників, тоді як у контрольній групі відбулися лише незначні зміни цих рівнів. Це пов'язано з тим, що завдяки впровадженню в навчальний процес методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність більшість студентів експериментальної групи показали досить високий рівень сформованості цієї явище.засіб. Глибина і систематичність знань, а також широкий спектр професійних поглядів представляють особливості різних студентів.

На динаміку рівня готовності до професійного самовдосконалення за критеріями світоглядного компоненту суттєво вплинули спеціальні напрями, що вивчаються за допомогою інтерактивних методів навчання. Міжпредметні зв'язки, інтеграція цих дисциплін і напрямів професійного спрямування сприяли оптимізації навчального процесу, підвищили мотивацію студентів до професійного самовдосконалення та розширили знання про самоосвіту. Це свідчить про загальну ефективність запровадженого в навчальний процес спецкурсу «Основи професійного самовдосконалення». Отже, результатом діагностики є те, що після її вивчення більшість студентів помітили спрямованість власної мотивації, тобто сформовану систему професійних цінностей, яка призвела до професійної самосвідомості. помітили. Було показано, що покращення стосуються вартості. Воно простежується переконаннями, потребою в

самовихованні та базується на таких загальнолюдських нормах, як добро і справедливість, відповідальність і позитивне ставлення до життя.

Також досліджено аксіоматичні елементи готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників за мотиваційно-ціннісними критеріями та оцінку її показників у структурі готовності до професійного самовдосконалення та проведено діагностичні методи дослідження. до. Аналітичний етап дослідження.

Порівняльна характеристика рівня сформованості аксіоматичних елементів за мотиваційно-ціннісним критерієм у студентів експериментальної та контрольної груп до та після етапу формування експерименту наведена в таблиці 3.3.1.

Таблиця 3.3.1

Результати аналізу рівня підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників на кінцевому етапі аналізу за мотиваційно-ціннісними критеріями аксіоматичних елементів (%)

	Рівень сформованості	Кількісні показники			
		КГ		ЕГ	
До експерименту	низький	25	38%	33	40%
	середній	28	43%	34	45%
	високий	12	18%	11	14%
Після експерименту	низький	23	35%	13	16%
	середній	32	44%	42	50%
	високий	11	17%	28	33%

Порівняльний аналіз динаміки результатів етапу пошукового аналізу та етапу підсумкового аналізу навчального експерименту показав, що в експериментальній групі виявилась більша кількість студентів із високим

рівнем готовності до професійного самовдосконалення за мотиваційною цінністю. критерії Це було показано. збільшився на 19%, тоді як цей показник збільшився лише на 1% у контрольній групі. У середньому кількість студентів експериментальної групи зросла на 6%, а контрольної – на 1%. На низькому рівні кількість студентів експериментальної групи зменшилася на 26%, а в контрольній – лише на 3%.

Діагностика підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення за когнітивними критерієм.

Отримані дані за показниками когнітивних критеріїв світоглядних компонентів наведені в таблиці 3.3.2.

Таблиця 3.3.2.

Результати аналізу (%) рівня готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення за когнітивними критеріями світоглядних компонентів наприкінці експерименту

	Рівень сформованості	Кількісні показників			
		КГ		ЕГ	
До експерименту	низький	35	53%	39	50%
	середній	25	37%	28	38%
	високий	6	11%	11	14%
Після експерименту	низький	25	40%	13	16%
	середній	23	38%	38	48%
	високий	11	19%	31	39%

Порівняльний аналіз високого рівня готовності до професійного самовдосконалення за когнітивними критеріями показав, що в експериментальній групі динаміка зростання зросла на 25%, тоді як у контрольній групі приріст цього показника становив лише 8%. У середньому кількість студентів експериментальної групи зросла на 10 %, а контрольної — на 3 %. На низькому рівні кількість студентів експериментальної групи

зменшилася на 35%, тоді як у контрольній лише на -10,61%.

Отже, за сформованістю когнітивних еталонів світоглядних компонентів після експерименту контрольна та експериментальна групи вже не є якісно однорідними, а кількісні показники експериментальної групи значно перевищують показники контрольної групи, що зумовлено експеримент довів свою ефективність. Виховний вплив в експериментальній групі був цілеспрямованим.

Проведено перевірку рівня сформованості процесуальних елементів підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення за діяльнісно-особистісними рефлексивними критеріями та їх показниками. Порівняльна характеристика рівня сформованості процесуальних компонентів за діяльнісним критерієм у структурі підготовки професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників експериментальної та контрольної груп до та після формувального експерименту наведена в таблиці 3.3.3.

Таблиця 3.3.3.

Результати аналізу (%) рівня готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників на підсумковому етапі аналізу за діяльнісними критеріями.

	Рівень сформованості	Кількісні показників			
		КГ		ЕГ	
До експерименту	низький	37	57%	41	52%
	середній	24	37%	30	38%
	високий	6	7%	9	11%
Після експерименту	низький	25	38%	11	13%
	середній	30	46%	41	50%
	високий	10	15%	28	35%

Результати, отримані після проведення заключного аналітичного етапу експерименту, свідчать про достовірне збільшення кількості студентів, у яких сформований високий рівень процесуальних елементів підготовки до професійного самовдосконалення за діяльнісним критерієм. В експериментальній групі кількість студентів з високим рівнем готовності до професійного самовдосконалення зросла на 24%, тоді як у контрольній групі цей показник збільшився лише на 9%. У середньому кількість студентів експериментальної групи зросла на 12 %, а контрольної — на 9 %. На низькому рівні кількість студентів експериментальної групи зменшилася на 36%, тоді як у контрольній лише на 19%.

Порівняльну характеристику рівня сформованості процесуальних елементів за критеріями особистісної рефлексії в структурі підготовки професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників експериментальної та контрольної груп до та після формувального експерименту наведено в таблиці 3.3. 4.

Таблиця 3.3.4.

Результати аналізу (%) рівня готовності до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників на кінцевому етапі аналізу за критеріями особистісної рефлексії процесуальних елементів.

	Рівень сформованості	Кількісні показників			
		КГ		ЕГ	
До експерименту	низький	21	34%	30	40%
	середній	34	51%	35	45%
	високий	12	15%	10	13%
Після експерименту	низький	18	28%	15	17%
	середній	35	51%	34	43%
	високий	12	19%	30	40%

Порівняльний аналіз готовності до професійного самовдосконалення за критеріями особистісної саморефлексії показав, що кількість студентів з високим рівнем готовності до професійного самовдосконалення в експериментальній групі зросла на 25%, тоді як цей показник показав зростання лише з 3 осіб. % у контрольній групі. У середньому кількість студентів експериментальної групи зросла на 2 %, а контрольної – на 2 %. На низькому рівні кількість студентів експериментальної групи зменшилася на 25%, а в контрольній – лише на 6%. Отже, за результатами експериментального дослідження констатуємо той факт, що емпіричні розподіли експериментальної та контрольної груп наприкінці експерименту достовірно відрізняються з імовірністю 0,95 (тобто 95 випадків зі 100). Отже, з імовірністю 0,95 можна стверджувати, що інноваційний метод навчання, спрямований на професійне самовдосконалення майбутніх соціальних працівників, є ефективним і може бути запропонований для впровадження в освітній процес.

Нові дані, що виявлені в процесі дослідження. Готовність до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників є інтегральною якістю особистості, що складається з прагнення до самозміни, володіння професійними знаннями, уміннями планування, реалізації та аналізу діяльності, розвитку власних ідей і проявляється в здатність застосувати це на практиці. Суб'єктний досвід, навчально-професійна діяльність у сфері професійного самовдосконалення на основі свідомої саморегуляції. Це стабільна система компонентів, яка відображає деталі діяльності та є основоположною для успішної професійної діяльності соціальних працівників. Вміст препарату визначено таким чином: Стійка позитивна мотивація до професійного самовдосконалення з акцентом на професіоналів професійної діяльності. Розуміти сутність і зміст професійного самовдосконалення, продуктивність професійних знань, практичних навичок, які набувають студенти. Уміння використовувати проектну діяльність для

вирішення багатоаспектних завдань.

Отже, «підготовка майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність» – це набір стійких аксіоматичних, світоглядних і процедурних елементів, вироблених у процесі професійної підготовки, за якими: Успішність проектної діяльності визначається використанням проектної діяльності для цих цілей. Професійне самовдосконалення. Продемонстровано зміст, форму, методи та засоби проектної діяльності в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення. Відповідаючи на сучасні потреби суспільного розвитку, вища освіта має забезпечити підготовку фахівців, які володіють здатністю до адаптації, креативним мисленням, критичним мисленням, здатністю генерувати нові ідеї та дії в нових ситуаціях, а це вимагає залучення кожного до активної діяльності. пізнавальний процес. Практичне застосування отриманих знань у структурованому освітньому середовищі забезпечує вільний доступ до різноманітних джерел інформації та можливість співпраці при вирішенні завдань. Найбільш перспективним підходом у цьому плані є метод проектів.

ВИСНОВКИ

Зроблено теоретичні узагальнення та запропоновано шляхи вирішення проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність. Результати експериментальних досліджень стали підставою для формулювання наступних загальних висновків.

1. Визначено концептуально-номенклатурну структуру проблеми вивчення професійного самовдосконалення соціальних працівників у теорії

та практиці освіти. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення – важливий напрямок їх професійної підготовки, практична спрямованість змісту навчального процесу, інтеграція освітньої галузі та активної діяльності. Стало зрозуміло, що цю проблему можна вирішити за умов використання гарної освіти. Як навчитися. Реформаційні зміни в соціальній сфері підвищили вимоги до підготовки соціальних працівників і зробили питання підготовки до професійного самовдосконалення реальністю.

Встановлено, що соціальні працівники є суб'єктами соціальної роботи, і від якості та особливостей їх професійної підготовки залежить ефективність виконання ними професійної діяльності. Аналіз навчально-наукових матеріалів за темою дослідження засвідчив, що питання професійної підготовки майбутніх соціальних працівників привертають увагу значної кількості вітчизняних науковців. Водночас у вітчизняній науковій літературі питання підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення розглядаються недостатньо і потребують детального дослідження.

З'ясувалась суть поняття «професійне самовдосконалення». Це безперервний процес перетворення потенційних можливостей у сфері професійної діяльності в реальні навички, заснований на свідомій саморегуляції навчальної діяльності.

Науковці вважають, що професійна підготовка фахівців соціальної роботи є системним, багатокomпонентним, незмінним і спеціально організованим процесом.

2. Визначено зміст і структуру, яка може підготувати майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення. Виходить, що результатом професійної підготовки є підготовленість, яка становить поліструктурну систему, що відповідає принципам і завданням професійної підготовки фахівців.

Готовність до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних

працівників є інтегральною якістю особистості, що складається з прагнення до самозміни, володіння професійними знаннями, уміннями планування, реалізації та аналізу діяльності, розвитку власних ідей і проявляється в здатність застосувати це на практиці. Суб'єктний досвід, навчально-професійна діяльність у сфері професійного самовдосконалення на основі свідомої саморегуляції. Це стабільна система компонентів, яка відображає деталі діяльності та є основоположною для успішної професійної діяльності соціальних працівників. Вміст препарату визначено таким чином: Стійка позитивна мотивація до професійного самовдосконалення з акцентом на професіоналів професійної діяльності. Розуміти сутність і зміст професійного самовдосконалення, продуктивність професійних знань, практичних навичок, які набувають студенти. Уміння використовувати проектну діяльність для вирішення багатоаспектних завдань.

Отже, «підготовка майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність» – це набір стійких аксіоматичних, світоглядних і процедурних елементів, вироблених у процесі професійної підготовки, за якими: Успішність проектної діяльності визначається використанням проектної діяльності для цих цілей. Професійне самовдосконалення.

3. Продемонстровано зміст, форму, методи та засоби проектної діяльності в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення.

Відповідаючи на сучасні потреби суспільного розвитку, вища освіта має забезпечити підготовку фахівців, які володіють здатністю до адаптації, креативним мисленням, критичним мисленням, здатністю генерувати нові ідеї та дії в нових ситуаціях, а це вимагає залучення кожного до активної діяльності. пізнавальний процес. Практичне застосування отриманих знань у структурованому освітньому середовищі забезпечує вільний доступ до різноманітних джерел інформації та можливість співпраці при вирішенні завдань. Найбільш перспективним підходом у цьому плані є метод проектів.

Подано історичний аналіз змісту, структури та деталей використання проектних методів. Метод проектів є засобом навчання учнів і використання набутих знань у реальній діяльності, є ефективним доповненням до інших навчальних прийомів, що сприяє становленню особистості як суб'єкта діяльності та суспільних відносин Розумію.

З'ясовано, що проектна діяльність залучає учнів до діяльності з метою розв'язування задач і вимагає практичних результатів, визначено засоби проектної діяльності.

4. Визначено структурно-функціональні характеристики, показники, нормативи, рівень готовності студента до професійного самовдосконалення.

Готовність майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення засвідчує обізнаність майбутніх соціальних працівників із прийомами і методами професійного самовдосконалення, розробляє, організовує та аналізує програми професійного самовдосконалення. Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення проявляється як процес формування необхідного досвіду, навичок і мотиваційних детермінант, що забезпечують можливість ефективного здійснення професійної діяльності.

За компонентами визначено нормативи, показники та рівні підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність: аксіологічні (професійні цінності та цінності, що поєднують мотиви та цінності, на які орієнтуються майбутні соціальні працівники). особиста мотивація) до професійного самовдосконалення). світоглядний (когнітивний – набуття спеціальної спеціалізованої сукупності знань для виконання професійних функцій, засвоєння та оперування основними концепціями професійного самовдосконалення та проектної діяльності), процесуальний (діяльнісний – набуття системи спеціальних знань, необхідних для професійного набуття) системи спеціальних професійних знань і вмінь) Самовдосконалення та особистісна рефлексія - уміння планувати за допомогою засобів проектної діяльності, планувати

професійне самовдосконалення та прогнозувати отримані результати. Здійснювати самоаналіз, саморегуляцію та об'єктивну самооцінку. вашої власної діяльності в порівнянні з вашими цілями. модифікація власної проектної діяльності). Хоча виділені показники не охоплюють усіх різноманітних характеристик готовності майбутніх соціальних працівників до здійснення професійного самовдосконалення засобами проектної діяльності, у контексті нашого дослідження вони є важливими.

5. Створено модель процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність. Це інформаційний контекст з багаторівневою структурою та взаємодіючими елементами. Розроблена модель є узагальненим описом процесу підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення та акумулює поліфункціональний зміст.

Представлена модель складається з трьох блоків: концептуальних організаційних процесів та узагальнення. У концептуальних блоках розглядаються та демонструються цілі, методичні завдання, компоненти професійного самовдосконалення. В організаційно-процесуальному блоках теоретично обґрунтовано процес підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність та відображено етапи (ціннісна орієнтація, організаційне моделювання, рефлексивна творчість), соціально-педагогічні умови (психолого-педагогічний супровід формування у студентів позитивної мотивації та стійкого пізнавального інтересу до професійного самовдосконалення, педагогічне та методичне вдосконалення супроводу) (урізноманітнення форматів). та методи через проектну діяльність), навчально-виробнича практика із застосуванням проектної діяльності), змістове забезпечення (спецкурси, соціально-психологічні тренінги, діяльність студії педагогічної майстерності, професійно орієнтовані напрямки та проекти) засоби діяльності). Зведений блок дає можливість визначити стан готовності до професійного самовдосконалення кожного майбутнього фахівця на основі

моніторингу змісту професійної підготовки та якості засвоєння практичних елементів. Цей блок моделі створює основу для порівняння та узагальнення результатів навчання із завданнями, сформульованими в концептуальному блоці. Це представлено компонентами та компонентами підготовки до професійного самовдосконалення, ступінь вираженості кожного з яких визначається наступним чином: Критерії та відповідні їм показники на трьох логічних рівнях порівняння: Високий (близький до ідеального показник готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність); середній (адекватна або задовільна вираженість показника), низький (недостатній рівень вираженості або відсутність показника).

На основі створеної моделі та згідно вимог навчального експерименту розроблено методику підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність. Визначено етапи методики підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників: ціннісна орієнтація, змістовне моделювання, рефлексивна творчість із системно організованою навчальною діяльністю.

6. Експериментально перевірено ефективність методики професійного самовдосконалення майбутніх соціальних працівників через проектну діяльність.

Встановлено, що ефективність підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення залежить від змісту професійної підготовки, соціально-педагогічних умов, принципів і засобів навчання. Практична спрямованість зазначеного процесу досягається за допомогою засобів проектної діяльності. Оволодіння майбутніми соціальними працівниками технікою самоменеджменту стимулюватиме підвищення рівня готовності до професійного самовдосконалення.

Охарактеризовано процес проведення дослідницького та аналітичного етапів експерименту, охарактеризовано напрямок і зміст роботи із запровадження соціально-педагогічних умов для підготовки майбутніх

соціальних працівників до професійного самовдосконалення, дані. Результати аналізу: пояснив. Показано до і після етапи формування дослідно-експериментальної роботи. Викладено розроблений педагогічний і систематичний матеріал та запропоновано його впровадження в широку практику професійної підготовки соціальних працівників.

Порівняльний аналіз вхідних і вихідних даних формувального етапу експерименту виявив, що високий рівень підготовленості студентів експериментальної групи динамічно зріс на 23 %, а контрольної групи – на 5 %. Такі результати засвідчили дієвість та ефективність впровадження поетапної методики підготовки майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення через проектну діяльність.

Проведене дослідження не охоплює всі напрямки виявлених проблем, пов'язаних із формуванням готовності майбутніх соціальних працівників до професійного самовдосконалення. Потребує подальшого дослідження питання встановлення взаємозв'язку між готовністю студентів до проектної діяльності та їх готовністю до професійного самовдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бастун М. В. Культурологічний підхід у вихованні та його психолого-педагогічне забезпечення / М. В. Бастун // Горизонт освіти. - 2012 рік.
2. Батечко Н. Акмеологічна модель підготовки вчителя вищої школи в умовах магістратури [Електронний ресурс] / Ніна Батечко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Освітні науки) № 1- 2 (54-55).) , 2018. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://npo.kubg.edu.ua/numbers/48-arkhiv-nomeriv-2018-Roku/103-1-2-2018.html?showall=&start = 8>.
3. Батчаєва Г. А. Інтеграція теоретичних і практичних елементів загальноосвітньої підготовки молодого спеціаліста [текст] / Г. А. Батчаєва // Столиця освіти проф. - 2008. - № 11. - С. 7-11.
4. Батчаєва Г. А. Інтеграція теоретичних і практичних елементів загальноосвітньої підготовки молодого спеціаліста [Текст] / Г. А. Батчаєва // Столиця освіти проф. - 2008. - № 11. - С. 7-11.
5. Березовська Л. І. Особистісна саморегуляція та самовиховання : навч. Посібник / Л.І.Березовська. -К.: Видавництво Слобо. – 2011. – 168 с.
6. Беек. І. Д. Виховання характеру: дві книги. Книга 2: Особистісно орієнтований підхід: Науково-практичні основи [Текст]: Навч. - Метод. Посібник / І. Д. Беек. – К.: Лівід, 2003. – 344 с.
7. Бригаділ, М. Б. Соціально-психологічні аспекти професійного становлення соціальних працівників / Бригаділ, М. Б // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Збірник наукових праць Скомунінського / За редакцією С. Д. Максименка, Н. О. Євдокимової / Бригадир М. Б. – Миколаїв: МДУ імені В. О. Сухомлинського, (2010). - (“Психологічна наука”). – С.37–41.
8. Васильєва Л. М. Формування підготовки викладачів вищих навчальних закладів до інноваційної професійної діяльності. молодий вчений. 2018. №1(1).С.264-267.
9. Веретенко Т. Г. Міжнародний досвід деінституалізації та

- реформування соціальних послуг / Т. Г. Веретенко, Т. П. Спіріна, О. М. Денишук. // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». LXXIX. - сторінки 207–210.
10. Взятишев, В. Ф. Методика проектування в інноваційній освіті / В. Ф. Взятишев // Креативність в інноваційній освіті та інженерії. - М., 1995.
11. Вірданова Ф. З. Освітній простір як джерело саморозвитку особистості студента // Прикладна психологія. – 2002. – № 5-6. - С.131-134.
12. Віннікова Л. В. Системи підготовки соціальних працівників у ВНЗ США : дис. Педо. наук: 13.00.05 / Віннікова Лариса Вячеславна Луганський обласний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2003. – 217 с.
13. Вітвіцька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник із системи модульного оцінювання магістратури / С. С. Вітвіцька – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 384с.
14. Власова Є. А. Професійний саморозвиток майбутніх учителів суспільствознавства [текст] / Є. А. Власова // Соціальна робота і соціополітика: сучасний стан і перспективи: зб.наук.тр.– Балашов: Миколаїв, 2005. – С. 14-16.
15. Вступ до соціальної роботи: Навчальний посібник для студ. Вища освіта закрыта / Телебачення Семигіна, І. І. Мігович, І. М. Грига та ін. Телебачення в монтажі. Семигіной, І.І.Миговича.–К.: Академвидав, 2005.–304 с.
16. Головатий М. Ф. Соціальна політика та соціальна робота: Словник термінів і понять / М. Ф. Головати, М. Б. Панасюк.–К.: МАУП, 2005.– 560 с.
17. Грищенко С. В. Професійне самовдосконалення майбутніх працівників соціальної сфери [Електронний ресурс] / Світлана Владиславівна Грищенко // Науковий журнал «Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка». – 2010. – Режим доступу до ресурсів:

18. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічних компетентностей викладачів вищих навчальних закладів в умовах магістратури : автореф. Папір... Доктор Педо. наук: 13.00.04 / Київ. 2008. 36 с.
19. Гусак П. М., Зимівець Н. В., Петрович В. С. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія і технологія: монографія / за ред. П. М. Гусака, Н. В. Зимівець, В. С. Петровича; наук, професор Гусак П.М.] – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. – 219 с.
20. Діденко О. В. Освітні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів [Текст]: Відмови канд. Педо. наук: 13.00.04 / О. В. Діденко Національна державна академія прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький, 2003. – 206 шт.
21. Дудікова Л. В. Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів : автореф. Реферат ... Кандидат Педо. наук: 13 квіт. Вінниця. 2011. 22 с.
22. Дудікова Л. В. Формування готовності до професійного самовдосконалення у майбутніх лікарів : автореф. Дисертація Отримати науку. ступеня кандидат педо. наук: Технічні умови. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Дудікова. – Вінниця, 2011. – 20 с.
23. Дьяченко М. Н., Кандибович Л. А. Психологічні проблеми підготовки до діяльності. - Мінськ: БДУ, 1976. – 193 сторінки.
24. Навчальна енциклопедія / Акад.Педо. Українська наука. Головний редактор В. Г. Клемен. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
25. Єрмаков І. Г., Нечипоренко В. В., Пужиков Д. О. Теорія життєдіяльності та практика саморозвитку особистості: практичний посібник. – Запоріжжя: Вид-во Хортицького міжгалузевого навчально-реабілітаційного центру, 2011 – 436 с.
26. Критичні особистісні компетенції: від теорії до практики: Науково-

- методичний посібник. / За редакцією Єрмакової І.Г. – Запоріжжя: Центріон, 2005, 215 с.
27. Зав'язинський В. І. Теорія навчання і виховання: Підручник / В. І. Зав'язинський, І. Н. Ємельянова. - М: Видавництво Юрайт, 2012. – 314 с. – (Бакалавр, базовий курс).
28. Затворнюк О. М. Формування готовності майбутніх психологів до професійного самовдосконалення : автореф. ... Кандидат Педо. наук: 13.00.04 / О. М. Затворнюк М-во освіти і науки України, Держ.пед. ун-ту імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2016. - 20 сторінок.
29. Гимная І. А. Соціальна робота як професійна діяльність / І. А. Зима // Проблеми соціальної роботи та розвитку кадрів. - М., 1992. – С. 26-44.
30. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: Навч. Київ: СПД Богданова А.М., 2008, 376 с.
31. Ігнатюк О. А. Теоретико-методологічні основи підготовки майбутніх інженерів до професійного самовдосконалення в умовах технічних ВНЗ : автореф. Папір...Доктор Педо. наук / О. А. Ігнатюк: Тех. 13.00.04: «Теорія і методика професійної освіти». – Харків, 2010. - 44 с.
32. Іщенко В. І. Підготовка студентів до професійного самовдосконалення як фактор забезпечення якісної освіти / В. І. Іщенко // Витоки педагогічної майстерності: зб.наук.праць / Головна ред.М.І.Степаненка. Полтавський загальнонаціональний педо. ун-т імені В.Г.Короленка. – Полтава, 2015. – Питання 16. – С. 103–110. – (Педагогічна наука).
33. Канюк О. Л. Деякі аспекти підготовки соціального працівника в Німеччині в умовах Болонської реформи / О. Л. Нослі // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Педагогіка. Соціальний працівник/директор. За ред.І.В.Козубовської – Ужгород: Говерла, 2013. – Т. 28. – С. 56–59.
34. Капська А. Й., Пеша І. В. Соціальний супровід різних категорій сімей

- і дітей : навч. Посібник [Higher Education App for Students] / А. Ю. Капуська, І. В. Пеша-К.: Центр учбової літератури, 2012. – 232 с.
35. Капуська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників / Вісник Гурківського державного педагогічного університету імені А. Й. Капуської // О. Довженка. Серія: Педагогічні науки. – 2010 рік. – Випуск 15. - сторінки 12-16.
36. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах вищої освіти: науково-методичні та організаційно-технічні аспекти. Монографія. /Карпенко Олена Георгіївна/[Ред. С. Ю. Харченко]. – Дрогович: Коро, 2007. – 374 с.
37. Карпенко О. Г. Соціальні працівники: Деякі аспекти професійної підготовки: Навч.-метод. – К. ДІРСМ, 2007. – 144 с.
38. Карпенко О. Г. Підвищення кваліфікації соціального працівника: Навчально-методичний посібник. –К.: ДЦССМ, 2004. -164 с.
39. Качеровська Т. В. Навчально-ігровий дизайн у професійній підготовці майбутніх менеджерів організацій: канд. Педо. наук: 13.00.04 / Південно-Українська обл. Педагогічний університет імені К.Д.Усинського – Одеса, 2005р. – 278 с.
40. Кляп М. І. Підвищення педагогічної майстерності викладачів ВНЗ в умовах інтернаціоналізації вищої освіти в Україні. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість педагога: Питання теорії і практики: Збірник наукових праць. № 25(35). Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. 180р. С.47-52.
41. Княжева І. А. Проблеми підготовки вчителя вищої школи до навчальної діяльності в умовах магістратури в сучасних наукових дослідженнях. Міжнародна конференція з практики науково-теоретичних та прикладних досліджень у галузі освіти, психології та соціальних наук: матеріали конференції, 28-29 грудня 2016 р. Кельце: Університет Святого Хреста. С.277-280

42. Козакова Н. Б. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні учнів загальноосвітньої школи / Н. Б. Козакова // *Методика і технологія*. – [Електронні ресурси]. – Режим доступу: http://osvita.ua/shool/lessons_summary/edu_technology/31210
43. Ліщина В. О. Проблеми формування етичних стандартів для інженерів-програмістів / В. О. Ліщина / *Вісник НТУ «ХП»*. 2013. – С. 90-95.
44. Лосєва Н. М. Самовдосконалення вчителя: навч.-метод. Посібник / Донецьк: ДонНУ, 2004, 300 с.
45. Марігін В. Дослідження професійних компетенцій студентів комп'ютерного профілю в галузі безпеки інформаційних систем / В. Марігін. – [Електронні ресурси]. – Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2015/1/30.pdf
46. Мексун А. Д. Здатності соціальних працівників забезпечувати професійну успішність / А. Д. Мексун // *Проблеми соціальної роботи: Філософія, психологія, соціологія: Зб. / Черніг. ДПУ – 2013. – № 2. – С. 147–152.*
47. Мельничук І. М. Теорія та методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників за допомогою інтерактивних технологій у ВНЗ : автореф. Дисертація Отримати науку. канд.педо. наук: Технічні умови. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Мельничук Ірина Миколаївна – Тернопіль, 2011р. – 42 с.
48. Нагач М. В. Підготовка майбутніх учителів у школах професійного розвитку США [текст]: автореф. Дисертація Отримати науку. ступеня кандидат педо. наук: 13.00.04 [Спец. «Теорія і методика професійної освіти» / М. В. Нагач.- К., 2008. - 21 с.
49. Державні засади розвитку освіти в Україні ХХІ ст. – [Електронні ресурси]. – Режим доступу: Український освітній сервер <http://ues.org.ua>:
50. Ольхович О. В. Підготовка соціальних працівників для роботи з

- біженцями у вищих навчальних закладах США та Канади : автореф. Дисертація На надбання науки. ступеня кандидат педо. наук: Технічні умови. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Олухович. – Тернопіль, 2008. – 20 сторінок.
51. Актуалізація змісту та форм діяльності науково-системних установ в умовах сучасних трансформацій та перспектив сталого розвитку України: Тематичний збірник праць / Редкол.: А. А. Волосюк, Т. А. Ніколайчук, для широкого загалу. За редакцією Олиника В.В. – Рівне: РОППО, 2013. – 315 с.
52. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / В. Л. Ортинський – Львів: ЦУЛ, 2009. – 470 с.
53. Паскаль О. В. Методики соціально-виховної діяльності: Навч. посібник для студ. Спеціальні 3-4 курси. “Соціальна педагогіка”: підруч. Моню/О.В.Паскаль – Х.: БУРУН-КНИГА, 2011.– 288 с.100.2001
54. М. А. Пригоді Формування моделі спеціаліста – основа майбутньої професійної діяльності та ефективної підготовки до неї [Електронний ресурс] / М. А. Пригоді, П. В. Васюченко // VI Міжнародна науково-практична конференція «Наука про інформаційний простір» (вересень) 16 -17, 2010). – 16. – Режим доступу до ресурсу: <http://confcontact.com/node/330>.
55. Приходько Т. П. Мотивація професійного самовдосконалення викладачів економіки як елемент підготовки до педагогічної діяльності у ВНЗ. Ефективна економіка. 2012 рік. Випуск 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_38. (Дата звернення: 15.04.2019).
56. Енциклопедія психології / Степанов О. М. Київ Вид-во: Академвидав, 2006. 424 стор.
57. Романовська Л. І. Зарубіжний досвід організації соціальних та соціопедагогічних досліджень / Л. І. Романовська // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. – Чернівці:

- Чернівецький нар. у–т, Серія: “Педагогіка і психологія”. Т. 654. - 2013. - С. 133–145.
58. Романовська Л. І. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності в Україні та позитивні тенденції в таких процесах / Л. І. Романовська / Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», № .2(8) /2013. - С.224-227. Закон України "Про вищу освіту" (2984-111) - К.: ЗАТ "Книга", 2002 - 67 с.
59. Северина Т. М. (2008). Формування готовності майбутніх учителів до особистісно-професійного самовдосконалення. Навчальний дискурс. 3. 175-178. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2008_3_40 (Северіна Т.М. (2008). Формування підготовки майбутніх учителів до особистісно-професійного самовдосконалення. Навчальний дискурс. 3. 175 -178. Отримано з : http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2008_3_40)
60. Сильні сторони Т. І. Здатність соціального працівника забезпечувати професійний успіх / Сильні сторони Т. І. // Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія : зб./ Чернігів : Черніг. ДТУУ, 2013 - №2 (3). -і. 74-84.
61. Солодовник О. Сутнісні ознаки поняття «професійне самовдосконалення» молодих лікарів // Нові методики навчання: Наук.-метод, кол.122./ Інноваційні технології та МОН України, Мінмолодьжитла. та Інститут змісту спортивної освіти Академії міжнародного співробітництва в творчій педагогіці. – Київ-Винниця, 2014. – Випуск 83.-С.227-232.
62. Спіріна Т. П. Готовність майбутніх фахівців соціальної сфери до використання інноваційних технологій у професійній діяльності / Т. П. Спіріна, А. В. Качан. // Вісник Луганського державного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. – Вип.300. – стор.97–104
63. Спіріна Т. П. Міжнародний досвід деінституалізації та реформування

- соціальних послуг / Т. Г. Веретенко, Т. П. Спіріна, О. М. Денишук. // Педагогічні науки: зб.Наукові праці Херсон: ХДУ, 2017. LXXIX випуск. Том 1 - Сторінки 207–210.
64. Сущенко Л. О. Теоретико-методологічні засади організації науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів вищих навчальних закладів : автореф. Папір...Доктор Педо. наук: 13 квіт. Київ, 2014, 40 стор.
65. Тихонова Т. В. Особистісно-діяльнісний підходи у професійній підготовці майбутнього вчителя інформатики / Т. В. Тихонова / Наукові праці № VII. 2000. – С. 113-116.
66. Туряниця З. В. Формуюча модель підготовки до професійного самовдосконалення майбутніх майстрів виробничого навчання [Електронний ресурс] / З. В. Туряниця // Міжнародний науковий журнал «Наукове огляд» – Режим доступу до ресурсу: [http://naukajournal.org /index . php/naukajournal/issue/view/42](http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/issue/view/42).
67. Тюптя Л. Т. Соціальна робота. Теорія і практика: Чого вчити. Посібник / Л. Т. Тюптя, І. Б. Іванова. Відкритий університет міжнародного розвитку Особа на ім'я «Україна». – Видання 2-ге, перероб. та доп.- К.: Знання, 2008. - 574 с.
68. Файчук О. Л. До питань професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / О. Файчук // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки. - 2012. - Оpubліковано 10. - С. 299-302. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2012_10_65.
69. Фалинська З. З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ : автореф. Дисертація Отримати науку. ступеня кандидат педо. наук: Технічні умови. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Фалинська Зоряна Зенонівна – Вінниця, 2006. – 23 с.
70. Енциклопедія філософії / Упоряд.: (Гол.) В. І. Шинкарук. – К.: Інститут філософії ім.Г.С.Сковороди НАН України, Абрис, 2002 – 743 с.

71. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя / В. Химинець // Закарпатський інститут післядипломної освіти і виховання. – [Електронні ресурси]. – Режим доступу: <http://zakinpro.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>.
- Янкін Н.В. Міжкультурна компетентність студентів ВНЗ: [Монографія.] / Н. В. Янкін - М.: Будинок педагогіки, 2005. - 267 с.
72. Чаркіна О. А. Психогігієна професійного здоров'я викладачів ВНЗ у контексті акмепсихології. Міжнародна конференція з практики науково-теоретичних та прикладних досліджень у галузі освіти, психології та соціальних наук: матеріали конференції, 28-29 грудня 2016 р. Кельце: Університет Святого Хреста. С.277-280
73. Чобітько М. Г. Самовдосконалення студентів, тобто майбутніх учителів, у процесі особистісно-орієнтованої професійної підготовки / М. Г. Чобітько // Педагогіка і психологія. - 2004. - № 1 (42). -С.57~70.
74. Чубк Р. В. Професійна підготовка соціальних працівників за методом проектів / Р. В. Чубк // Практичні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Т. І - 2014. - С. 181-
75. Шестакова Т. В. Формування підготовки майбутніх учителів до професійного самовдосконалення : автореф. Реферат ... Кандидат Педо. наук: 13 квіт. Ін-т вищої освіти НАН України. Київ, 2006, 22 с.
76. Шило В. С. До проблеми моделювання навчальної діяльності в системі інженерної освіти / В. С. Шило // Вища освіта України. – 2002. – № 4. – С. 76-80. , і. 76-80
77. Юрик Н. Е. Самоменеджмент: Курс лекцій. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. – 89 с 85 с.
78. Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytic Terminology, Usage Guide / Ed. Written by B. Horacle. New York; London; Toronto, 1958.
79. Anonymous. finding your true self. A letter with a foreword by Karen Horney of Amell. J. Psychoanal., 1949, 9, 3. / цит. Маслоу А. Психология

- бытия. / . ah. –М. : «Рефл.-бук.»; К. :«Ваклер», 1997.
80. Atkinson J. Rayner J. Personality, motivation, and performance. – Bandura A. Self-Efficacy: Exercising Control / A. Bandura. – New York: W.H.Freeman & Co, 1997 – 286 p.
 81. Bunk G. Educational competence in initial and continuing vocational training in the Federal Republic of Germany [Text] / Gerhard P. Bunk. – European Journal Vocational training. – No 1. – January-April 1994/I. – P.8-14.
 82. Kroll T.K., Kaminsky S., Podell D.M. Educational Psychology. Educational window. – Brown & Bench mark publishers, 1997. – 416 p.
 83. Damon W., Hart D. The development of self-understanding from infancy to adolescence // Child Development 1982. V. 53. № 4. P. 841–864.
 84. DeCicco, T. L. & Stroink, M. L. (2007). His third model of self-interpretation: the metapersonal self. International Journal of Transpersonal Research, 26, 82–104.
 85. Dooley K. Behaviorally Anchored Competency: Assessment Tools for Distance Training / [Kim E. Dooley, James R. Lindner, Larry M. Dooley, Meera Alagaraja] [Text] / K. Dooley // Human Resource Development International. –No 7(3). – P. 315–332.
 86. Draft Joint Employment Report from the Commission and the Board accompanying the Commission's Communication on the 2017 Annual Growth Survey. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX :52016DC0729&rid=1>
 87. International Federation of Social Workers (2010). Hong Kong Agenda Consultation Paper to Build a Global Action Agenda. URL: <http://www.ifsw.org/p38001915.html>
 88. Jones, D., Tuell, R. (2012). A global agenda for social work and social development: A place for interconnectedness and effectiveness in a globalized world. International Social Work, 55(4), 454–472.
 89. Patrick Welkin. Recognizing non-formal and non-formal learning:

- National practices. <http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/44600408.pdf>
90. Resolution of the representatives of the Governments of the Member States in the Council and intra-Council meetings on the recognition of the value of non-formal and non-formal learning in the European youth sector. Official Journal of the European Union. C 168/1. July 20, 2006. <http://www.europass-ro.ro/fisiere/resolution.pdf>
91. Resolution on Women and Population: Adopted by his ACP-EEC Joint General Assembly in Arusha (Tanzania) on 5 February 1987 with one abstention. Official Journal of the European Community. There is no C 197/20. 27.7.87, п. 25. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_1987_197_R_0010_01&rid=9
92. Rogers C. Impersonal Relationships in Facilitating Learning II Humanizing Education: Persons in the Process [Text] / C. Rogers. – New York State, 1989. – P. 29–7.
93. Russell R. R. Reflections on Higher Education: Conceptual Analysis [Text] / R. R. Russell // Innovative Higher Education. – 2001 – Vol. 26, – № 1. – P. 38-56.
94. Whiteter R. Motivation is in harmony with the concept of ability [Text] / R. Whiteter. Psychology Levien. 1959. – 66. PP 297-333.
- 95.. D.S. Wilkinson, K.A. Lowndes, Copeland, VA (2002). Incorporating public health content into basic and advanced social work courses. Journal of Social Work Education, 22(3/4), 139–154; Ziglio, E. & Barbosa, R., & Charpak, Y. & Turner, S. (eds.) (2003). Health systems confront poverty. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

ДОДАТКИ

Додаток А

Програма спецкурсу «Основи професійного самовдосконалення»

Пояснювальна записка

Підлітковий вік - це період, коли організм завершує своє фізіологічне дозрівання і набуває дорослого вигляду. При цьому повноліття людини офіційно-юридично підтверджується вже в молодості, вона отримує паспорт, право голосу, можливість працювати за наймом, право на шлюб, починає нести повну кримінальну відповідальність. Більшість психологів вважають офіційне визнання молоді людини повнолітньою одним із найважливіших моментів у соціальному контексті розвитку молоді. Крім того, рання юність хронологічно збігається з завершальним етапом середньої освіти, і вже в 15 років у молоді є можливість (а в деяких випадках і необхідність). Ще серйозніше те, що проблема вибору життєвого шляху постає після закінчення середньої школи, тобто на межі між ранньою юністю і зрілою юністю. Тому більшість вітчизняних психологів вважають оптимальне особистісно-професійне самовизначення найважливішим питанням і суттю соціального контексту розвитку молоді. Недаремно Л.І.Бозович дуже влучно назвав молодь «людьми, які дивляться в майбутнє». Вони вже стикаються з найважливішими питаннями: «Хто я?», «Що я?», «Що я можу зробити?», «Що мені робити?» хочуть? і т. д. - від відповіді безпосередньо залежить майбутнє доросле життя. У зв'язку з цим І.С. Кон характеризує молодість як період «самопізнання», тобто усвідомлення свого внутрішнього світу, психологічних якостей і здібностей. Усе, що відбувається з ними та навколо них, підлітки сприймають, інтерпретують і оцінюють з точки зору майбутнього самостійного життя. Це проявляється у спілкуванні та стосунках зі старшими та колегами, у ставленні до навчання та навчальних предметів.

Як свідчать різні дослідження вітчизняних і зарубіжних психологів, основною тенденцією спілкування і відносин між підлітками і старшими є

повне звільнення від дорослих, які грають роль малолітніх підлітків, і водночас входження в соціальний і культурний світ. з Самостійна і незалежна особистість. У цьому контексті І. С. Кон називає три типи емансипації: поведінкову, емоційну та нормативну. Хоча вони тісно пов'язані між собою, у кожного є своя логіка. Водночас автор підкреслює, що звільнення від дорослих є не лише необхідністю, а й правом молоді. Емансипація дій являє собою необхідність і право молодих людей самостійно вирішувати проблеми, які стосуються їх особисто, і, отже, означає усунення суворих приписів старшими щодо поведінки молодих людей, особливо у сфері дозвілля. Маса. Емоційне звільнення — це потреба та право молодих людей мати власні уподобання, вибрані незалежно від старших, і в цьому відношенні порівняння емоційного контакту зі старшими з контактами з однолітками. Це про те, наскільки це важливо. Нормативна емансипація представляє потребу та право молодих людей мати власні погляди, і загалом вважається такою. Усі три типи емансипаційних потоків відбуваються по-різному, але їхнє коріння глибоко пов'язане з кризою підліткового віку. У найзагальнішому вигляді це можна сказати з упевненістю. Якщо вчасно не подолати негативні симптоми підліткової кризи, вони не тільки ускладнюють процес звільнення, а й переходять у «хронічну форму» і можуть виникнути раніше. І навіть зріла молодь. Проте звільнення молоді від старших не слід сприймати як безнадійний «розрив поколінь». Найбільш швидко й інтенсивно процес звільнення відбувається в таких сферах, як дозвілля, спілкування з однолітками, естетичні стандарти та прихильності у сфері мистецтва, молодіжні субкультури. Однак, на думку багатьох На думку дослідників, у сфері базових і важливих світоглядних питань молоді люди орієнтуються насамперед на старших, насамперед на батьків, і шукають у них допомоги та поради.

Спілкування та стосунки молодих людей з однолітками дуже різноманітні за формою та змістом, значна частина яких була предметом детального аналізу. По-перше, широта та різноманітність спілкування та

контакту з колегами. Від численних галасливих дружніх компаній до вузьких, зазвичай парних, інтимно-особистих стосунків. При цьому перша з них насамперед пов'язана з характерним так званим «видовищним спілкуванням», на думку А.В. Розумна людина з певними негативними психологічними та соціокультурними характеристиками, але водночас дуже поширена в середовищі сучасної молоді. Друга з перерахованих вище стосунків спрямована на пошук людини, з якою можна побудувати відносини на рівні дружби і взаєморозуміння, на максимальному рівні довіри «зінання». Другою дуже важливою особливістю міжособистісних стосунків молоді з однолітками слід назвати виникнення першого кохання та статевої прихильності. Психологічному аналізу цього дуже важливого явища в житті та стосунках молодих людей присвячено чимало досліджень, і більшість з них засновані на тому, що почуття першого кохання дуже сильні, яскраві та важливі в житті. Але в той же час це показує. Часто ці почуття характеризуються нестійкістю, залежністю від обставин, поверховістю. Іншими словами, перше кохання, яке найчастіше виникає «на шкільній лаві» в ранній юності, більше схоже на закоханість, ніж на глибоке, сильне, перевірене кохання (хоча правил без винятків не буває!). Його назвали «Шкільний крах». У міру дорослішання, зміст і вираження наших романтичних почуттів значно змінюються. Нарешті, третє важливе явище у сфері спілкування молоді з однолітками представляють молодіжні субкультури. Кона уособлює єдність того, що і як молоді люди сприймають і засвоюють з культурної спадщини минулих поколінь, і того нового, що кожне молоде покоління створює самостійно. Молодіжні субкультури – це сфери дозвілля (ставлення до літератури, (захоплення театром, кіно, музика), молодіжна мода, молодіжний сленг. Усі ці прояви молодіжних субкультур різноманітні, багатоаспектні та мінливі, але їх об'єднує спільне соціально-психологічне значення, яке відображається на індивідуальному рівні. Сприяє згуртованості молодіжної спільноти та виникненню почуття причетності до цієї спільноти, відчуття «ми» в індивідуальній особистості.

Тому особливість соціальної ситуації розвитку молоді, як зазначалося вище, полягає в потребі самовизначення життєдіяльності, що безпосередньо відображається на спілкуванні та стосунках зі старшими та однолітками. Така психологічна спрямованість молоді на майбутнє самостійне життя не може не відобразитися на іншій важливій рисі психологічного періоду — основних видах діяльності. У сімейній психології утвердилися принципи діяльнісного підходу, згідно з яким, зокрема, активність розглядається як необхідна умова формування і прояву особистості. Однак у певному віці людина іноді бере участь у кількох різних видах діяльності, кожна з яких сприяє формуванню унікальної, більш-менш індивідуальної особистості. На цій основі у віковій психології використовується поняття провідної діяльності (А. М. Леонтьєв), яка характеризується особливою функцією в процесі психологічного розвитку і формування особистості людини.

Це діяльність, в рамках якої відбуваються найважливіші психологічні новоутворення, характерні для певної вікової групи.

Діяльність, що виникає в процесі здійснення та розвитку інших видів діяльності, у тому числі тих, що виконуватимуть у майбутньому функції основного виду діяльності.

Діяльність, яка змінюється іншим видом основної діяльності, означає перехід від одного вікового періоду до іншого.

На основі концепції «провідної діяльності» Д. Б. Ерконін побудував періодизацію психологічного розвитку і формування особистості за віковими ознаками.

Це основний вид діяльності, який чергує діяльність, що забезпечує основний розвиток сфер потреб і мотивації, і діяльність, що забезпечує основний розвиток інтелектуальної та пізнавальної сфер. Відповідно до цієї вікової класифікації основними видами діяльності ранньої юності (15-17 років) є навчально-професійна діяльність, яка забезпечує основний розвиток інтелектуально-пізнавальної сфери. Зрозуміло, що навіть для зрілої молоді (18-23 роки), яка продовжує навчання у ВНЗ, основним видом діяльності

залишається навчально-професійна. У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на найважливіші психологічні характеристики навчально-професійної діяльності.

За словами DB, коли він був молодим. На думку Ерконіна та багатьох інших психологів, провідна діяльність знову стає навчальною, але вже на якісно іншому рівні, перетворюючись на навчально-професійну діяльність. Навчально-професійна діяльність – навчальна діяльність у новому контексті соціальної ситуації розвитку, орієнтована на майбутнє і спрямована, насамперед, на здобуття обраної професії. Перш ніж продовжити розгляд психологічних особливостей навчально-професійної діяльності, слід зазначити, що, згідно з сучасними дослідженнями, ця діяльність відіграє лідируючу роль не для всіх молодих людей 15-18 років. Учень 9 класу вирішує продовжувати навчання і починає працювати. А по-друге, дуже велика кількість учнів старших класів загальноосвітніх шкіл і середніх професійно-технічних закладів «примусово» навчаються в цих закладах, тобто з неповноцінними і спотвореними мотивами (незакінчене самовизначення, примус батьків, вчуся на прикладі однолітків). Для таких молодих людей навчання не набуває значення, воно не стає навчально-професійною діяльністю як провідною, а функція провідного виду діяльності, як і раніше в підлітковому віці, здійснюється через тісне особистісне спілкування з однолітками. , але його зміст і форма значно змінюються порівняно з підлітковим віком. Тому освітня та професійна діяльність стає основним видом діяльності лише для юнаків і дівчат, які вважають за потрібне продовжити навчання для отримання бажаної професії.

найважливішими психологічними характеристиками будь-якої діяльності, її компонентів є цілі, мотиви, дії (спрямованість, виконання, контроль, оцінка). Що вони являють собою в контексті навчально-професійної діяльності молоді порівняно з навчанням молоді По-перше, суттєво змінюється уявлення про мету освіти. Знання починають

визнаватися необхідною умовою майбутнього самостійного життя, особливо професійної діяльності. У зв'язку з цим, як відзначають багато авторів, докорінно змінилося ставлення до академічності, в якому молодь, як і підлітки, вже поділяється лише на цікаве і нецікаве, скоріше розрізняє потрібне і непотрібне. отримати бажану професію (звичайно, відповідно до розуміння молодою людиною суті цієї професії). Тому багато молодих людей ретельно і наполегливо вивчають предмети, які можуть не викликати прямого інтересу, але опосередковані інтересом до майбутньої професії (хоча б вступу до ВНЗ). По-друге, навчально-професійна діяльність істотно змінює характер навчальної мотивації. Як і будь-яка складна діяльність, навчальна діяльність також полімотивна, і серед різних мотивів по відношенню до її цілей виділяють внутрішні і зовнішні мотиви. Внутрішня навчальна мотивація – це змістовний пізнавальний інтерес (прямий і опосередкований). Зовнішня навчальна мотивація пов'язана з навчальними цілями скоріше опосередковано, ніж безпосередньо, і тому буває позитивною (наприклад, зобов'язання, самовизначення, самовираження, престиж, ширша соціальна мотивація, спілкування з учителями та однолітками тощо) і негативною (наприклад, тощо). страх покарання чи насмішок, підкорення примусу, некритичне наслідування тощо) Дослідження навчальної мотивації молоді показало, що суттєво зменшилася роль негативною мотивації та відповідно зросла роль позитивною мотивації, серед яких мотивація саморозвитку, самоствердження та пізнавального інтересу виявилася помітною. головний мотиватор. місце. Третьою характеристикою навчально-професійної діяльності є вдосконалення навчальної діяльності, що в основному стосується цілепокладання, управління та оцінювання (хоча вони ще далекі від ідеалу). Іншими словами, молодь бере верх. Самостійна навчальна діяльність є першим кроком до розвитку вміння вчитися самостійно.

Тому метою цієї програми є стимулювання розвитку навичок самосвідомості учнів.

Предметом корекційної роботи є процес розвитку та стимулювання самосвідомості.

Суб'єктами корекційної роботи є студенти I-II курсів Хортицького міжпрофільного центру навчання та реабілітації.

На уроці ми будемо використовувати такі методи діагностики:

- «Підготовка до саморозвитку» (активізація процесів, що формують психологічну готовність учнів до самосвідомості, визначення наявного рівня самосвідомості, основи самовдосконалення, формування навичок самосвідомості).

- Діагностика за допомогою тесту «Я – Концепції творчого саморозвитку» (активізація процесів, що формують психологічну готовність учня до самоусвідомлення, основи самоусвідомлення, самовдосконалення, визначення наявного рівня самосвідомості; формування навичок самосвідомості).

- «Типи темпераменту» (визначення типів темпераменту);

- Самоперевірка «своїх якостей» (самооцінка якостей).

- Тест «Шкали екстраверсії-інтроверсії Лугошкіна Л.Н.» (визначення рівня екстраверсії та інтроверсії).

- Тест на виявлення рівня самооцінки (Detection of the level of self-esteem).

- Тест оцінки комунікативних навичок (виявлення рівня комунікативних навичок).

- методики «робочої пам'яті» (дослідження короткочасної пам'яті);

- методики «Пам'ять чисел» (вивчення короткочасної зорової пам'яті, її діапазону та точності);

- Метод «Картинна пам'ять» (дослідження образної пам'яті);

- Методики «Revised test» (вимірювання уваги).

- Метод Мюненберга (визначення вибіркової уваги).

- методика «Розставлення цифр» (оцінка довільної уваги);

- метод «Складна аналогія» (оцінка логічного мислення);

- Методика «Відокремлення суттєвих ознак» (дана методика виявляє здатність випробуваного відокремлювати суттєві ознаки предмета чи явища від несуттєвих другорядних).

Програма складається з 31 структурованого заняття, призначеного для зустрічей раз на тиждень протягом одного року. Загальна тривалість програми – 31 тиждень. Кожна зустріч розрахована на 60 хвилин. Кількість учасників становитиме від 5 до 20 осіб. У структуру кожного блоку програми входять вправи на релаксацію, різні невербальні техніки, рольові ігри, нескладні психологічні тести.

Програма має таку структуру.

1. Блоки підготовки програми та діагностики. Відбір учасників тренінгу.

2. Блок опису.

3. Блок модифікації містить такі основні розділи:

- Тема уроку «Світ всередині мене».

- Тема класу «Мої здібності»;

- Тема заняття «Я очима інших».

4. Оцінка ефективності програми.